

Lördagen den 24 Januari 1874.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m. och dess förhandlingar leddes af Herr vice Talmannen.

Justerades protokollet för den 17 dennes.

Sedan Herr vice Talmannen tillkännagifvit, att Herr Statsrådet Berg anmält sig nu skola på Hans Maj:ts nådiga befallning till Kammaren aflemla åtskilliga Kongl. propositioner; framträdde Herr Statsrådet och öfverlemnade till Herr vice Talmannen Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

1:o med förslag till förordning angående förändradt sätt för offentliggörande i kyrka af allmänna författningar och kungörelser samt enskilda tillkännagifvanden;

2:o med förslag till förordning angående ändring och tillägg i vissa paragrafer af Sjölagen;

3:o om antagande af en författning angående förändrade bestämmelser i afseende å behandlingen och fullföljden af vissa mål;

4:o med förslag till ny reglering af häradshöfdingarnes löneförmåner;

5:o med förslag till förändrad lydelse af 35 § Regeringsformen;

6:o med förslag till förändrad lydelse af § 80 Regeringsformen;

7:o angående upplåtelse till Westmanlands läns hushållningssällskap af ett till landshöfdingeindelningen i nämnda län hörande jordområde;

8:o angående upplåtelse till Köpings stad af vissa delar utaf kronolägenheterna Byslätten och Köpingsön med dertill hörande Stora och Lilla Gåskärret.

9:o angående upplåtelse till Köpings stad af en del utaf kronolägenheten Hushagen;

10:o angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

11:o angående tillstånd för Norbergs järnvägs nya aktiebolag att bibehålla lemnade försträckningar af allmänna medel m. m.;

12:o med förslag till förordning angående skyldighet för kommunala myndigheter att afgifva statistiska redogörelser;

äfvensom Kongl. Maj:ts Maj:ts nådiga skrifvelse om förordnande af en Statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som, enligt § 46 af Riksdags-ordningen, tillkommer en ledamot af Statsrådet.

De Kongl. propositionerna och skrifvelsen blefvo härefter fördragna och bordlagda.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 20 dennes på bordet lagde nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof.

Herr Wallenberg: Vi stå nu åter vid en riksdags början och mötas af ett mycket digert arbete, åtminstone till omfånget. Som eu hvar kan finna, är denna Kongl. proposition af den beskaffenhet, att, om man deraf skulle taga noggrann kännedom, vida mera tid skulle åtgå, än som kunnat falla på Kammarens ledamöters lott, under de få dagar, som förflutit, sedan densamma blef tillgänglig. Men denna proposition i sitt nuvarande skick är i allt fall betecknande; ty den återspeglar regeringssystemets benägenhet att söka utförlighet, utan att vinna klarhet. Detta är, efter mitt förmenande, illa; och då det icke kan vara afsigten, att med de många orden dölja hvad man *vill*, är det mindre välbetänkt att åt dessa handlingar gifva en sådan omfattning, som här är fallet, då säkerligen en utgallring skulle kunnat ske, med fördel både för det arbete, som nedlågges på densamma och för behandlingen deraf inom riksdagen. Emellertid får man söka, att ur denna digra samling af utlåtanden och uppgifter utleta det mest framstående; och jag skall icke underlåta att efter bästa förstånd och öfvertygelse göra detta, om jag också nödgas inskränka mig till hvad som mest faller i ögonen. I första rummet framställer sig då den viktiga frågan om ett *dyrtidstillägg*. Det kan icke af mig begäras, att jag skall absolut mosätta mig detsamma, då jag vet, att stegrade utgifter i allmänhet dertill kunna vara en skäligen grund; men icke kommer jag att sjelf, ej heller vill jag tillråda andra att i klump bevilja dyrtidstillägg, utan hoppas, att Stats-Utskottet behagar egna skäligen granskning åt de temligen i detalj gående framställningarne. Stats-Utskottet torde då finna, att om också många tinnas, som gjort sig väl förtjenta af detta dyrhetsstillägg, det i andra fall kanske vore en åtgärd, som skulle förhindra den förenkling i administrationen, man så lifligt önskar.

I afseeade på *Andra hufvudtiteln* förekommer der ånyo begäran om anslag till den s. k. *Lagbyrån*. Den, som med uppmärksamhet läser Lagbyråns egen bekännelse om hvad den uträttat under förlidit år, bör komma till den öfvertygelse, att Lagbyrån anser sig sjelf som ett permanent embetsverk och att det, som icke blir gjordt af dess nuvarande ledamöter, kan möjligen blifva uträttadt af deras efter-

följare. Det exempel, som vid förra riksdagen af mig androgs, och hvarom jag, enär vi se Hans Excellens Herr Justitie-statsministern här närvarande, äfven nu vill tillåta mig erinra, är frågan om *utsökningsväsendet*. Det är 14 år, som denna fråga stått på dagordningen, och nu anmäles, att Lagbyrån satt sig ned att utarbete ett *nytt förslag* i detta ämne. Det förslag, som på Kongl. Maj:ts befallning blef utarbetadt, har således icke blifvit upptaget på något annat sätt, än att Lagbyrån kasserat detsamma. Önskligt vore att veta, huruvida Herr Justitie-statsministern undertecknat denna kassationsdom, eller om detta skett af Lagbyrån, utan hans medverkan? Mig förefaller det, som denna institution skulle komma att fördröja lagstiftningsarbetet, och som om Justitie-departementet just genom Lagbyrån ansåge sig fritaget från att deråt egna all den uppmärksamhet, som sakens vikt kräfer.

Hvad beträffar *Tredje hufvudtiteln*, har jag der funnit måttliga anspråk framställda.

Ingen skulle hellre än jag bevilja dyrtidstillägg i aflöningen för svenske diplomater, såvida vi deraf hade något mot behofvet svarande antal. Bristen är så stor och så i ögonen fallande, att det väckt uppseende inom och utom landet. Jag inskränker mig till att yttra mitt deltagande för de bekymmer, Hans Excellens Utrikesministern nödgas uthärda, intill dess diplomater hinna uppfostras. Af hvad som skett i befördringsväg och som gjort ett smärtsamt intryck här i landet, må väl dock den erfarenhet hafva vunnits, att något annat maste göras än att ställa sig så, att då någon mycket vigtig post skall beklädas, man förgäfvos förmår att dertill inom Sveriges landamären uppleta någon lämplig person!

Ett annat sorgligt bevis på det otillfredsställande skick, i hvilket beröringen med främmande makter upprätthålles, är frågan om lotsningen i Öresund. I den uppkomna meningsskiljaktigheten om tolkningen af 1857 års traktat höll vår regering *ett helt års tid* på den vigtiga äsigtan, att *sjöfarten uti sundet genom berörda traktat var friköpt*; men sedermera gaf man efter och dessa eftergifter drabbade icke allenast sjöfarten, utan kändes rätt tunga för mängen svensk, som aldrig satt sin fot på ett skeppsdäck. Man frågade sig: hvarföre sade icke vår regering rent ut åt den danska, att lotsväsendet i Öresund *icke* upprätthålles och handhafves på ett tillfredsställande och traktatsenligt sätt? I stället eftergifter och blott eftergifter. Slutet hafva vi ännu icke sett, ty den frågan är icke löst. Men hvad som *kallas* frågans lösning, den så kallade Deklarationen af Köpenhamn den 14 Augusti 1873, har gjort intrycket af en förödmjukelse. Mest beklagar jag Hans Excellens Herr Utrikesministern.

Vidkommande derefter *Fjerde hufvudtiteln*, lär väl den önskan vara temligen allmän, att den vid denna riksdag mera knapphändig må komma att behandlas; ty man hoppas och väntar på mera genomgående förslag, på det att man en gång må ifrån det tillfälliga komma till något mera bestämdt. En sak tillåter jag mig likväl nämna, till den kraft och verkan det kan förmå, och det är en önskan, att vid befästningsarbetena i Carlskrona icke det stora inloppet helt och mätte igenfyllas. Det tager sig nemligen helt olika ut, då man sitter

på sin studerkammare med ritningar och kartor framför sig, än då man tager farvattnet i betraktande; och det kan visserligen vara ett beqvämt sätt att försvara ett inlopp genom att göra det trångt, men det medför så många andra olägenheter, att man bör betänka sig för hvarenda fot af farvattnets bredd, som man låter igenfylla.

Angående *Femte hufvudtiteln*, är numera, kan man säga, genomfördt hvad Riksdagen själf önskat, eller sammanslagningen; men det förefaller mig, som om man på samma gång ville genomföra åtskilliga förslag, som icke äro så fullt lämpliga, åtminstone icke alla; och derföre torde Stats-Utskottet taga i öfvervägande, huruvida icke något deremot kan vara att erinra. Uti Kongl. Maj:ts proposition talas om en blifvande *chef för militärpersonalen*, med station i Stockholm. Hans funktion skulle blifva att vara inspektör för flottans undervisningsverk, med undantag af sjökrigsskolan, äfvensom för personalens öfvingar, samt att vid befordringar afgifva förslag, der han icke själf hade beslutande rätt. Det är för besynnerligt, hvad allt här i världen går i en kretsgång. Om detta förslag tillämpas, blir detta ju en *general-adjutant*, sådan vi hade före år 1840; och jag ser icke något hinder hvarföre Sjöministern icke skulle kunna blifva en *Statssekreterare*. Utaf Kongl. Maj:ts proposition synes framgå, att Sjöministern hädanefter skulle blifva en politisk personlighet, frigjord från en militärchefs omtanke. Detta är så mycket mera påtagligt, som "chefen för militärpersonalen" skall förses med både stab och kansli. För min del får jag säga, det jag tror, att detta är en ny mellanhand af den beskaiffenhet, att den icke främjar hvarken nyttan eller snabbheten. Personalen vid flottan är icke större, än att Sjöministern både bör och kan, om han det vill, taga kännedom om densamma och själf pröfva dess duglighet, utan att behöfva för mycket lita på andra. Han vinner också i styrka, om han förskaffar sig denna personal-kännedom; ty då vet han, hvad han har att tillgå i Kongl. Maj:ts tjenst; men skall det vid hans sida finnas en sådan general-direktör, eller hvad man må kalla honom, tror jag, att detta blir en myndighet, som en vacker dag kan komma att brottas med sin höge chef.

Det står visserligen i den Kongl. propositionen, att såväl denne chef för militärpersonalen, som de, hvilka skola blifva stationschefer i Stockholm och Carlskrona, likasom varfscheferna, skulle "tillsättas på viss tid", förmodligen derföre att, om man gör ett misstag, man icke skall vara underkastad obehaget att erkänna det genom att entlediga den som icke sköter sitt uppdrag. Man förbehåller sig i stället att låta det gå som det kan, tills den bestämda tiden är utlupen; men olämpligt är det i alla händelser och i strid med grundlagens anda, som vill att högre militärbefäl skola vara *amovibla* och att Kongl. Maj:t när som helst skall *kunna* kommendera en annan. Att derföre byta om dessa, på samma sätt som en ordförande i Göta kanal, efter fyra år, är icke i sin ordning. Hvad stationscheferne beträffar, så, då man ämnar skilja vartschefernes göromål från militärchefernes och låta dem, såsom det heter, få "det rent militära under sitt befäl", är det ganska tydligt, att desse stationschefer komma att spela en besynnerlig roll; de blifva alldeles icke chefer i detta ords rätta betydelse för en

flottans station, de få icke *allt* under sitt befäl, utan de äro något som närmast påminner om meningen med sjöartilleriregementet, då man ville, att det skulle besörja "det militära" på station. Dessa varfschefer och stationschefer vid en flottans station, af hvilka ingendera skulle subordinera under den andre, tror jag icke vara önskvärde.

Vidare förefaller det mig besynnerligt, att man, för att skapa denne nye "chef för militärpersonalen" med station i Stockholm, slopat befälhafvande amiralen i Carlskrona; och det heter, att stationschefen derstädes, som skulle vara af kommendörs rang, "torde kunna förordnas att tills vidare vara öfverkommendant för befästningarne i Carlskrona skärgård". Jag tror visserligen, att det kan vara bra att reducera och stryka bort titlar och sådant; men då icke något annat dermed vinnes än en förändring af benämning, bör man se till, att man tager hela frågan i betraktande, och då finner åtminstone jag, att vid en sådan station som Carlskrona det ingalunda bör blifva en öfverste, som kommer att föra befälet öfver flottans station och alla befästningarne, utan dertill fordras naturligtvis en generalsperson; och då är väl meningen, att sätta en general till befälet i stället för en sjöofficer. Komma då främmande makters örlogsmän dit, och häfden fordrar, att de skola uppvakta stationsbefälhafvaren, här generalen, kan icke nekas, att detta torde komma att förefalla något besynnerligt, åtminstone för sjömannaföreställningssätt. När så är och då ingenting vinnes på den föreslagna förändringen, kunde det väl ställas så, att den stationschefen fick befälhafvande amirals rang och värdighet, så länge han af Kongl. Maj:t ansågs lämplig att denna plats bekläda. Man behöfde därför icke utnämna flere amiraler, utan kunde låta värdigheten följa med befattningen.

I afseende å *dyrtidstillägget*, förekommer det på denna hufvudtitel uti bilagan n:o 4 pag. 11: att "stationsbefälhafvaren i Carlskrona i skrifvelse den 22 Februari 1873 öfverlemnade en ansökning från dåvarande matrosar, i hvilken de, med åberopande af de i Carlskrona synnerligen stegrade lefnadskostnaderna och de i förhållande till varfsarbetarne jemförelsevis ringa förmåner matroserna åtnjoto, anropade Eders Kongl. Maj:t om någon hjälp i sin tryckta belägenhet". För egen del säger Departementschefen: "Det oroande förhållande, att en så stark åtgång skett från denna sjöförsvarets enda verkliga stamtrupp och hvilket måste tillskrifvas de bättre vilkor en duglig matros har utsigt att med lätthet erhålla utom kronans tjänst, synes mig utgöra ett tillräckligt talande skäl för beviljandet af de föreslagna afloningsförmånerna, hvilka, ehuru visserligen icke motsvarande hvad stationsbefälhafvaren ansett önskvärdt att kunna för korpsen påräkna, dock böra verka till minskning i benägenheten att lemna kronans tjänst, hvarför jag ock tillstyrker att framställning till Riksdagen närte ske om anvisande såväl för 1874 som jemväl för 1875 af de för ändamålet erforderliga medel". Häremot får jag först och främst göra den erinran, att det är ett beklagligt förhållande, när de, som hafva beslutanderätten, icke sjelfve kunna taga initiativet. utan att de, som stå på det allra lägsta trappsteget i statens

tjenst, skola behöfva använda böneskrifter och deri *anropa barmhertighet*. Detta är ett dåligt system. De, som äro chefer, böra sätta sig in i sina underordnades ställning och tänka på dem, men icke vänta att desse sjelfve taga initiativet och komma fram med dylika skrifter. Hvad för öfrigt angår berörda skrift, har den icke i sin helhet af Herr Sjöministern blifvit tillstyrkt. oaktadt han säger, att det är oroande, att en så stark afgang skett; och hvad mig angår, förundrar jag mig öfver, att det finnes några dugliga qvar alls. Det är emellertid icke ens tillstyrkt så stor tillökning, som befälhafvande amiralen och myndigheterna föreslagit. Jag hemställer, att Stats-Utskottet behagade taga denna fråga i noggrannt öfvervägande; ty då det är sannt, som Herr Sjöministern säger, att detta är *den enda* verkliga stamtrupp, som flottan eger, bör den väl icke få förfalla för besparingen af några tusen R:dr om året.

Uti en annan punkt, angående *sjökrigsskolan*, har Hr Sjöministern på det allra amplaste motiverat behovvet af tillägg i arvodena för lärarepersonalen; men då motiven taga slut, komma siffrorna, och de tala ett helt annat språk. Här föreslås nemligen en tillökning för 14 lärare af 3,250 kronor, hvilket endast utgör en förhöjning af 15 procent af det arvode, de hafva förut. Det är dock erkändt och vitsordadt, att det är ganska svårt att få dugliga lärare, men det torde blifva ännu svårare, om de, som äro dugliga, skola få mindre tillökning i arvode än andra i statens tjenst. Vi veta alla, att denna institutions syfte var att blifva en plantskola till uppfostrande af sjöofficerare; vi kunna icke undvara en sådan; men den bör vara god, bör väl vårdas och ombudlas, på det vi icke under kommande generationer må stå på samma fot, som under närvarande tid. Detta vacklande i åsigtter hit och dit har uppkommit derigenom, att icke tillräckligt många från början erhållit en god underbyggnad i sjökrigsvetenskapen. Man skall vara ett universalgeni för att på gamla dagar kunna sätta sig in i förut främmande ämnen. Särskildt har det läst min uppmärksamhet, att sjökrigsskolan ensam af flottans undervisningsverk är satt direkt under Sjöministern, hvilket visar, att Sjöministeren tänkt sig frågan, såsom den bör upplattas, eller att sjökrigsskolan är af framstående vikt för flottan och, jag upprepar det ännu en gång, derföre på allt sätt bör omhuldas; men tänker man så, måste man äfven, för att vinna detta mål, icke allt för mycket se på kostnaden. Det behöfs icke helier, ty det finnes många andra ställen på 5:te huvuddteln, der besparingar skulle kunna göras, utan att på något vis rubba det hela, och af hvilka besparingar något kunde användas till Kongl. sjökrigsskolan.

Herr Sjöministerns begäran om en million kronor *till byggande af krigsfartyg* finner jag, i betraktande af den dyrhet, som för närvarande är rådande, ganska anspråkslös. Jag har deremot icke någon annan erinran att göra, än en anhållan till Stats-Utskottet, att anslaget måtte beviljas och beviljas under rubrik: "*till byggande af krigsfartyg*", utan tillfogande af hvad här står i den Kongl. propositionen. "*af hufvudsaktligen samma slag som de under senare åren byggda, eller dels pansarbåtar, dels obepansrade kanonbåtar.*" Jag önskar, att Riksdagen helt och hållet måtte öfverlemna detta till Sjöministern,

utan att han må vara bunden af denna eftersats, som i Kongl. Maj:ts proposition förekommer. Anledningen, hvarföre jag tillåter mig denna önskan, är heit enkelt, att i samma proposition förekommer, att man skulle bygga fartyg, som skulle vara snabbgående och icke bepansrade. Beslutar man sig för att bygga flera sådana fartyg, måste man upptaga den frågan, om det icke vore skäl att bygga dem af *trä* i stället för af *jern*; ty all erfarenhet har visat, att om man sätter på grund med ett träfartyg, man har nio gånger så många sannolikheter, att besättningen kan räddas, än om man sätter på grund med ett fartyg af tunn jernplåt, isynnerhet som snabbheten bör blifva en framstående egenskap hos dessa fartyg.

I afseende å fyr- och båkmedlen tillåter jag mig erinra, huruom den komité, som för lotsfrågans behandling nedsattes år 1870, i dess år 1871 afgifna betänkande tillstyrkte samma afgifters nedsättande från 84 till 80 öre pr nyläst. Denna måttliga nedsättning tillstyrktes af komiténs alla ledamöter, och billigheten deraf torde väl allmänt kunna erkännas. Men oaktadt inkomsterna från denna skattetitel sedermera stigit med 30 procent och nu uppgå till 925,000 R:dr, föreligger ännu ej något förslag till nedsättning i ifrågavarande afgifter. Det är med lotsväsendet som med så mycket annat inom vår administration, man undersöker och undersöker om igen och dervid stannar det. Så nedsattes den af mig omnämnda komité år 1870, och afgaf i Februari 1871 sitt underdåniga betänkande. Detta blef ligande i 16 månader; då nedsattes en ny komité i Juni 1872, som nu slutligen lärer hafva afgifvit sitt betänkande. Jag tillåter mig fråga, om och när något mera än komitébetänkanden i denna fråga kan vara att förvänta. Som det nu är, befinner sig lotsväsendet i ett bedröfligt skick. Utan min fingervisning har nog hr Statsrådet i ett Chefen för Sjöförsvars-departementet gjort denna upptäckt. Det har nu gått derhän, att man torde kunna påstå, att post- och tullverkens talrika personal ej på långt när föranleder så många rättegångar och och så mycket trassel som lotspersonalen i och för dess tjenstgöring. Disciplinen är under medelmåttan och skickligheten i starkt aftagande. En så allvarsam anklagelse måste naturligtvis bestyrkas med några fakta, och jag tillåter mig derföre här uppgifva, att inom ett enda lotsdistrikt 21 strandningsfall under ledning af kronolots inom loppet af ett år hafva inträffat. Om detta får förtgå, kan det måhända komma derhän, att assuransbolagen måste sätta särskild tillläggspremie vid försäkringar af fartyg, som begagna svensk kronolots. Inom lotsstyrelsen är äfven en sådan der *mellanhand*, som vid närmare påseende torde befinnas föga behöflig, och det är *lotsdistriktcheferne*. Jag kan egentligen ej se, att innehafvarne af lotsdistriktchefsbefattningarne hafva annan uppgift, än att för det första, då så påfordras, i lotsdirektörens ställe förrätta hans tjenst, men dertill skulle man möjligen kunna behöfva *en* närmaste man till lotsdirektören, ej tre souschefer; eller ock, för det andra, för att genom sina händer låta passera de skrivelser, som gå ofvanifrån och nedåt och nedifrån och uppåt.

I afseende å sjetta hufvudtiteln är i allmänhet allt, som förekommer, så fullt utredt och så i allo tillfredsställande, att derom ej

kan vara mycket att säga. Jag anhåller likväl, att äfven här i afseende på det ifrågasatta dyrtidstillägget få nämna, att liksom jag å ena sidan är långt ifrån att anse, att alla framställningar derom böra afslås, jag å andra sidan äfven tror, att i flera fall sådant icke bör beviljas, då derigenom skulle kunna läggas hinder i vägen för väl behöfliga reorganisationer i förvaltningen. Jag tillåter mig i sammanhang härmed beröra en dylik fråga. Äfven vid denna riksdag har Departements-chefen undanskjutit frågan om Kommerskollegii ombildning. För omkring 15 år sedan väckte jag fråga om att Kommerskollegium, såsom ett civilt embetsverk, ej vore rätt lämpligt att sysselsätta sig med diskonteringsgöromål, och att det vore föga tjenligt, att Riksbanken för ett sådant ändamål flyttade öfver en del af sina fonder till Kollegium. Det går ej fort i vårt land, men det går dock. Nästkommande år kommer slutligen denna af Kommerskollegium bedrifna diskonteringsrörelse att få en ända, och sålunda har det bevisat sig, att det varit möjligt att skilja dessa göromål från Kollegium, något som, då frågan härom först väcktes, på det skarpaste betvivlades. Men det är ej om denna speciela fråga, — hvilken jag anser vara bragt nära ett lyckligt slut — jag nu vill yttra mig. Jag åberopar den endast derföre, att, då jag först väckte ofvanberörda motion rörande diskonteringsrörelsens upphörande, en högt uppsatt embetsman sade till mig, att "om Kommerskollegium kunde befrias från denna utväxt, så vore, enligt hans åsigt, en reorganisation möjlig, men för skulle detta icke kunna gå för sig." Så tänkte man då; och nu, när denna förberedande åtgärd är vidtagen. hoppas jag, att Herr Civilministern behagade taga i allvarligt öfvervägande, huruvida ej tidpunkten vore inne att gripa verket an med sjelfva den ifrågasatta reorganisationen af Kollegium, om ej de *nödiga* göromålen kunde på andra embetsverk fördelas, och de *onödiga* helt och hållet underlätas, ty Kommerskollegium besörjer åtskilligt, som ingen behöfver göra. Jag föreställer mig, till exempel, att Utrikesdepartementet skulle kunna åtaga sig alla de ärenden, som röra konsulsväsendet. Mera omfattande torde icke våra diplomatiska förhandlingar vara, än att konsulsärenden, utan att behöfva förorsaka rubbning i Departementets verksamhet, skulle kunna öfverföras till nämnda departement. Säkerligen skulle icke heller ärendena derpå i någon mån blifva lidande, ty jag vågar påstå, att den myndighet, som Kommerskollegium i afseende å behandlingen af konsulatsärenden har att utöfva, stundom användes på att något besynnerligt sätt. Jag tillåter mig att härpå anföra ett exempel. För tillsättandet af konsulsplatser infordras, såsom bekant är, yttranden från vederbörande handels- och sjöfartsnämnder. Vid ett sådant tillfälle inträffade för ej länge sedan, att Stockholms handels- och sjöfartsnämnd, efter bästa förstånd och öfvertygelse, lemnade sitt förord åt en person till en ledig konsulsbefattning. Men sedan nämndens memorial till Kollegium ingått kommo saker i dagen, som voro ganska graverande för den ifrågavarande personen, och handels- och sjöfartsnämnden skyndade sig — oaktadt det obehagliga, som måste ligga i ett sådant förfarande — att, ledd af hvad det ansåg vara en rättspligt, till Kollegium insända en skrifvelse, deri nämnden återkallade sitt

förord för samme person. Denna skrivelse beslöts den 30 December och har enligt Kommers-kollegii diarium dit inkommit den 31 i samma månad. Enligt Utrikes-departementets diarium har Kollegium dit ingifvit sitt förslag den 10 Januari, å hvilket förslag Kollegium ej dragit i betänkande att uppföra berörde person. Här af kan man hafva anledning antaga, att Kollegium antingen helt och hållet följer pappersmeriter eller ock andra ingifvelser, utan att fästa afseende på de myndigheters, på goda skäl grundade åsigter, som i sådana mål författningsenligt hafva att yttra sig.

Jag undrar vidare om icke de uppgifter, som utkomma under namn af Kommers-kollegii berättelser, lika väl kunde utarbetas i Statistiska Centralbyrån. Patentmålen torde utan svårighet kunna förläggas till Civil-departementet. Och om man på det sättet tager bort de egentliga målen, skall säkerligen ej mycket stå kvar af Kollegii åligganden, fastän Kollegium sjelf i sin underdåniga skrivelse uppgifver, att under 1862—1868 inkommande målens antal utgjorde tillsammans 13,127 och 1865—1872 17,245. Det är till en början naturligt, att dessa tal skola divideras med 5 för att finna medelantalet mål för hvarje år. Men dessutom torde en ej obetydlig reduktion i detta antal vara behöflig, ty en ej ringa del af dessa mål äro af så föga anmärkningsvärd beskaffenhet, att de knappast förtjena upptagas såsom mål. Ett bevis på att detta i vissa fall åtminstone är förhållandet har lemnats mig i dessa dagar. Jag har nemligen blifvit utsedd till suppleant i sjömanshusdirektionen och härför är ej nog att ett simpelt protokollsutdrag utfärdas af magistraten, inför hvilken myndighet valet skett, utan magistratens beslut inlemnas till Kommers-kollegium, som utfärdar en fullmakt med stora sigillet och en mångfald namnunderskrifter. Om man behagar kalla så beskaffade ärenden för "mål", tycker jag att man skulle kunna få ihop 17,000 på ett år likaväl som på fem. Men här finnes en annan vigtig omständighet, till hvilken man bör taga hänsyn. Och det är den, att sådana mål förorsaka ett väsendtligt hinder i administrationens gång; och det, som mest tarvas för åstadkommande af en förenklning i densamma, är just att regeringen tillser att från sig sjelf och underordnade myndigheter måtte afskiljas alla sådana obetydliga ärenden, som sannerligen ej förtjena högre myndigheters uppmärksamhet.

Såsom bevis på att frågan om Kommers-kollegii ombildning ej är ny och i mer än ett halft sekel varit påtänkt, må anföras, att redan 1821 presidentsbefattningen endast på *förordnande* blef lemnad åt Carl af Klinteberg, som definitivt utnämndes till platsen först 1824 och dog 1866. Således uppehölls befattningen endast på *förordnande* i tre år, under hvilken tid man tydligen hade för åsigt att vidtaga förändringar i verkets organisation. Annu ett exempel. År 1833 erhöi Carl David Skogman *förordnande* att bestrida presidentsambetet, men år 1838 blef han till president utnämnd. Efter fem års funderingar på reorganisation, slog man saken ur hågen. Ytterligare ett exempel. Då Presidenten Fredrik Åkerman tog afsked 1866 stod presidentsstolen helt och hållet ledig till 1868, då den fylldes af numera aflidne Grefve Manderström. Anledningen härtill känna vi alla. Alla dessa förordnanden och ledigheter tyda på, att man flere gånger varit
betänkt

betänkt på att förändra Kollegium på ena eller andra sättet, och det vore önskvärdt, om man snart kunde få genomförd den så länge åsyftade förenklingen. Hvad jag nu anfört, är ej att anse som en anmärkning mot den budget, som är framlagd under 6:te hufvudtiteln; jag endast önskade, att man till ett kommande år skulle få motse ett förslag till förbättring i denna del af administrationen och till öfverflyttande af det nämnda verk åliggande arbete på andra verk.

I afseende å 7:de hufvudtiteln förekommer der en framställning om anvisande af 60,000 R:dr till maskiner åt myntverket. För min del är jag glad, att en sådan framställning nu äntligen blifvit gjord, men har all anledning att beklaga, att den icke gjordes redan vid förra riksdagen. Jag motsatte mig den myntreform, som förlidet år blef af Kongl. Maj:t och Riksdagen beslutad, så länge frågan var öppen för diskussion, men *sedan* beslutet blifvit fattadt, anser jag såsom en högst framstående finansiell angelägenhet, att detsamma genomföres. Att döma af hvad som passerat, synes Herr Finansministern vara af motsatt mening, och man kunde hafva anledning förutsätta, att han ansåg *beslutet* såsom hufvudsak och tillämpningen af detsamma af underordnad betydelse och någonting, som i tidernas längd kan komma att inträda, men hvarmed ej hastar för närvarande. Det företaller nog egendomligt, att i Danmark redan en betydlig del guldmynt från dervarande myntverk aflemnats till Nationalbanken och derifrån utgått i cirkulationen, men att man ej ännu känner när den dagen kan randas då sådant här blir möjligt. Svårigheterna i penningemarknaden sistlidne höst skulle hafva varit betydligt förminskade, om vi haft tillgång på *guldmynt*, ty sedan en lag utkommit om införande af guld såsom värdemätare kunde man icke gärna begära att tillgång på specier — ett mynt, hvars upphörande redan vore beslutadt — skulle kunna begagnas i de större liqviderna i en mängd, som vore tillräcklig för fyllande af den inträdda *bristen på rörelsemedel*. I sammanhang härmed skulle det vara intressant, om Herr Finansministern behagade upplysa, hvarföre icke, då Danska nationalbanken under sistlidne Juli månad upphörde att emottaga Svenska silfverspecier i liqid — något som var Nationalbankens rättighet — hvarföre icke, säger jag, författningen af den 17 September 1869, om Danska myntstyckens emottagande i Svensk uppbörd, upphäfdes? Den är ännu ej upphäfd. Af hvad anledning skall den stå kvar, då Danska nationalbanken icke vidare i liqid emottager Svenska silfverspecier, hvilka äro bättre än de Danska, och då det ej finnes något i traktaten, som lindrar dess upphäfvande? Säkert är att detta gamla Danska mynts emottagande i Svensk uppbörd har åstadkommit en inströmning deraf, som ovilkorligen skall åsamka Sverige och Svenska medborgare en ej obetydlig förlust, särdeles då man vid myntkonventionens afslutande försummat att tillförsäkra sig in-
vexling af det gamla Danska myntet, utan förlust.

I afseende å sjelfva uppställningen af budgeten, skulle jag deri anse en förändring, syftande till reda och förenkling, böra för framtiden vidtagas. En oegentlighet i den nuvarande uppställningen kan dock ingalunda föras Herr Finansministern till last. För åtskilliga

år sedan beslöt nemligen Riksdagen — och som jag då tillika med nuvarande Finansministern var medlem af Stats-Utskottet, har jag att förebrå mig att hafva låtit ett sådant beslut passera utan motsägelse — att i budgeten både i debet och kredit upptagas bruttoinkomsten och alla utgifter för Statens jernvägstrafik. Det är naturligt, att, i den mån rörelsen vid jernvägarna utvecklas, siffrorna skola ökas, och det händer lätt, att den, som i sin hand får uppgifter rörande Svenska Statens budget, tror, när han ser tillökning i summorna, att det är för statsutgifter de stegrade summorna utgå och att de inkomster, som föras på motsidan, äro utpressade skatter, något som ju långt ifrån är förhållandet. Man bör se till, att, då Staten inlåter sig i en industriel affär, endast Statens vinst eller förlust intages i sjelfva budgeten, på det att de tydligen må synas om företaget bär sig eller ej. Och till den ändan vore det tillräckligt — då dessa medel ej ligga ofruktbara, utan insättas i banken — om Jernvägsstyrelsen en gång i kvartalet aflämnade hvad som kunde uabäras. Då vi lyckligtvis icke hafva någon annan statsskuld än för jernvägar, vore lämpligast om inlevereringen af jernvägarnes nettoafkastning skedde till Riksgälds-kontoret, som betalar ränta och amortering å statsskulden. Genom en föreskrift i sådan riktning och om sättet huru i Kiksgälds-kontoret redovisning skulle ske, kunde år efter år vinnas bestämda uppgifter å de belopp, öfver hvilka Staten, till följd af inkomsterna af jernvägarne, kunde för egna ändamål förfoga, eller, i motsatt fall, om det tillskott som erfordrades. Jag tror, att en sådan förändring vore nyttig och nödvändig, och om den nuvarande uppställningen kvarstår, bidrager den lätt till något, som Herr Finansministern minst af alla kan önska, nemligen att man pekar på en stor siffra, som afskracker folket från att bevilja de nya skatter, som under förändrade omständigheter kunna behövas.

I afseende på beräkningen af inkomster och utgifter förekommer en nyhet, vid hvilken jag äfvenledes ber få fästa uppmärksamheten; det är nemligen Herr Finansministerns förslag om upptagande af den år 1875 inflytande bevilning i 1875 års räkenskaper. Jag anser denna förändring vara en väsentlig förbättring; man bör nemligen aldrig i fråga om en så enkel sak som beräkningen af inkomst och utgift i räkenskaper upptaga såsom inkomst något som icke under det räkenskapsåret inflyter. Det har blifvit sagdt, att härigenom ungefär ett års bevilning skulle komma att tilläggas den så kallade grundfonden. Någon olägenhet deraf kan jag dock ej inse, då vi skola komma ihåg, att genom den föreslagna förändringen hvarken nu eller främdeles någon människa undgår att betala hvarje år sin bevilning; förändringen innebär således alldeles icke någon eftergift i den riktningen, utan endast en förenkling i sak.

Hvad den förevarande propositionens uppställning beträffar, ber jag få nämna, att jag väl vet, att mången framlägger sina räkenskaper för att prunka med öfverskott; här deremot tyckes Herr Finansministern hafva gjort allt i världen för att dölja en god ställning. Visserligen tror jag, att Stats-Utskottet i alla fall letar sig till de riktiga siffrorna, men jag kan dock ej inse annat än, att en sådan uppställning är felaktig. Då man nemligen föreslår, att pen-

ningar skola upplånas, så bör man väl, för att stärka sin kredit, klart och tydligt framlägga sina affärer och säga: så stora äro mina inkomster och så stort är mitt öfverskott. Detta hade enligt min tanke Herr Finansministern bort låta sig angeläget vara, men så har icke skett, utan hela uppställningen är nu temligen dunkel. Att det är fråga om att låna ser jag tydligt, men det är icke klart, hvarken huru stor upplåning som erfordras eller huru Herr Finansministern tänkt sig denna upplåning böra verkställas.

I afseende på sjunde hufvudtiteln tillåter jag mig slutligen förnya den ödmjuka förfrågan, huruvida icke, sedan en förenkling så många gånger blifvit begärd, det vore på tiden att få ett rikshufvudbokslut på kortare än 18 månader? Förlidet är yttrades visserligen af Herr Finansministern, att det icke kunde ske, och att det icke heller behöfde ske; säkert är dock, att Riksdagen önskar, att det skall ske och att Revisorerna mången gång föreslagit detsamma. Det är således ingen enstaka önskan jag uttalar, och frågan är nu blott, huruvida Riksdagens önskan kan af densamma sättas igenom, eller om den nu såväl som förut skall stranda emot Herr Finansministeras "non possumus".

Friherre af Ugglas: I olikhet mot den siste ärade talaren anar jag icke ingå uti några detaljer med afseende på förevarande Kongl. proposition, lika litet som jag ämnar framställa några bestämda yrkanden. Detta senare förutsätter nämligen, att man haft rundlig tid att sätta sig in i detta vidlyftiga arbete, och fordrar äfvenledes en sakkännedom i alla de förhållanden, som uti denna proposition beröras, hvilken jag icke vill tillmäta mig. Jag önskar vid detta tillfälle endast att få i korthet uttala det hufvudintryck, som den Kongl. propositionen gjort på mig, och tillika framhålla några omständigheter, som jag anser af största vikt vid bedömandet af densamma.

Det första, som man vid genomläsande af Kongl. Maj:ts proposition fäster sig vid, är den högst betydliga stegring i utgifter, som uti densamma ifrågasättes. Jag är icke blind för att, till följd af den stora utveckling, som Sverige lyckligtvis i alla riktningar tagit, ökade statsutgifter måste framkallas, men jag kan icke neka till, att det förefaller mig, som om denna stegring vore väl stor. För att visa detta, ber jag att med några siffror få anställa en jämförelse emellan förhållandena under de föregående åren och sådana de i Kongl. Maj:ts proposition gestalta sig. Jag finner då, att för år 1871 upptogos de ordinarie utgifterna till ett belopp af 39,000,000 R:dr -- jag utesluter hundratusen-talen -- dä deremot Kongl. Maj:t i denna proposition föreslår de ordinarie utgifterna för år 1875 till ett belopp af 52,000,000 R:dr. Vi se således här en stegring uti de ordinarie utgifterna af 13,000,000 R:dr under 5 år. Jag finner vidare, att de extra ordinarie utgifterna i 1871 års riksstat upptagas till 5,000,000 R:dr, då de deremot i denna nådiga proposition föreslås till 18,000,000 R:dr, hvadan således äfven uti dessa utgifter skett en förhöjning af 13,000,000 R:dr. Jag fäster mig emellertid icke mycket vid de extra ordinarie utgifterna, ty de äro beroende af lyck-

ligare eller olyckligare finansiella förhållanden under året, och då dessa förhållanden varit så fördelaktiga som sistlidet år, anser jag fullkomligt i sin ordning, att man i rikt mått använder de befintliga tillgångarne till nödiga extra utgifter. Deremot är det icke utan betänklighet som jag ser att Statens *ordinarie* utgifter under 5 år ökats med 13,000,000 R:dr, ty sedan en utgift fått egenskapen af *ordinarie*, så är den att betrakta såsom ständig och kan icke såsom de extra utgifterna vexla efter förhållandena. Jag måste emellertid erkänna, att en högst betydlig del af dessa *ordinarie* utgifter ligger uti de uppgjorda s. k. staterna. och det faller af sig sjelft, att. t. ex. beträffande jernvägstrafikstaten, som år 1871 uppgick till 4,200,000 R:dr, men för år 1875 upptages till 8,800,000 R:dr, dessa utgifter måste i högst betydlig mån ökas till följd af den ökade rörelsen, och äfven till följd deraf att föregående Riksdagar i detta afseende alltför *mycket* bushållat, och derigenom nu nödvändiggjort en stor del nya utgifter. Jag vill således icke påstå, att hvad Herr Departementschefen i afseende på jernvägstrafikstaten föreslagit är utöfver hvad närvarande trafik verkligen kräver, ehuru jag tillåter mig att fästa uppmärksamheten på, att utgiftsbeloppet motsvarar 62 å 63 procent af inkomsterna, då det deremot, enligt hvad Jernvägstrafikstyrelsens sednaste berättelse gifver vid handen, för år 1872 icke uppgick till mer än omkring 50 procent. Hvad poststaten beträffar, så har äfven deruti skett en förhöjning, eller från 2,200,000 R:dr år 1871 till 3,400,000 R:dr för år 1875, således med 1,200,000 R:dr under loppet af 5 år. Jag tillåter mig visserligen ej att bedöma, huruvida icke denna stora tillökning möjligen är en följd af det beslut Riksdagen förlidit år fattade angående kronobrefbåringens och fribreffrättens upphörande, men jag befarar, att detta beslut kommer att medföra vida större kostnader, än man då antog. Uti tullstaten har också skett förhöjning, eller från 1,900,000 år 1871 till 2,500,000 år 1875, men i betraktande af den oerhörda stegringen i tullinkomsterna och deraf naturligtvis ökade arbete för personalen, vill jag icke säga, att denna tillökning är ofverdrifven. Samtliga tillökningar i staterna representera emellertid en förhöjd årlig utgift af 7,500,000 R:dr, men, med afdrag deraf, återstår dock en ökning af utgifterna på *ordinarie* stat i allmänhet af 6,000,000 R:dr och, utan att ens nu antyda, det något enda af de anslag Kongl. Maj:t begärt skulle vara mindre nödigt, förefaller det mig dock, som om en sådan tillökning vore egnad att framkalla en allvarlig undersökning, huruvida Sverige verkligen är mäktigt att bära en i sådan skala fortgående stegring i utgifter äfven under kommande år. Jag har så mycket större anledning att önska en sådan undersökning, som jag icke kan finna, att under dessa 5 år några stora nya organisationer blifvit verkställda, hvilka kunnat kräfvat ökade utgifter, och som vi inom en mer eller mindre aflågsen framtid hafva att vänta en organisation, som kommer att tynga på budgeten i dubbelt afseende: både med ökade utgifter och minskade inkomster.

Den andra omständigheten, vid hvilken jag vill fästa mig, är Kongl. Maj:ts förslag i afseende på den nya upplåningen. I detta afseende förekommer, att Kongl. Maj:t, som för nya jernvägsbygg-

nader åskar för år 1874 7,245,000 R:dr och för år 1875 6,285,000 R:dr, eller tillsammans 13,530,000 R:dr, föreslår en ny upplåning under samma år af icke mindre än 18,080,000 R:dr. En härtill lägges den summa, hvilken, enligt föregående riksdagars beslut, skall upplånas, eller 12,263,000 R:dr, och hvilken summa i sin helhet af Kongl. Maj:t tages i beräkning för Riksgälds-kontorets utgifter, uppstår ett lånebehof under åren 1874 och 1875 af icke mindre än 30,343,000 R:dr.

Då nu Riksgälds-kontoret i närvarande ögonblick icke eger osälda mer än omkring 19,000,000 R:dr i 4-procents-obligationer, och då jag, med den kännedom jag har om Riksdagens åsigt, antager, att den icke önskar försäljning af 5-procents-obligationer, så föranleder Kongl. Maj:ts upplåningsförslag icke blott dertill, att hela den inneliggande behållningen af obligationer åtgår, utan att derutöfver måste säljas för mer än 10,000,000 R:dr, hvilket åter i sin ordning föranleder upplåggandet af ett nytt lån. Jag kan icke neka till, att, då man ser, att från förlidet är finnes ett öfverskott af 16,000,000 R:dr, och vidare att Kongl. Maj:t ansett sig kunnat beräkna statens ordinarie inkomster så högt som skett, så har det varit önskligt, att man vid denna riksdag kunnat undvika upplåggandet af ett nytt lån.

I sammanhang härmed ber jag att få fästa uppmärksamheten på ännu ett annat förhållande. Kongl. Maj:t föreslår, som ofvan är sagdt, att anvisa till jernvägsbyggnader ett belopp af 13,530,000 R:dr samt ifrågasätter en ny upplåning af 18,080,000 R:dr. Mellan dessa tvänne summor ligger en skilnad af 4,550,000 R:dr, som jemnt motsvaras af skilnaden emellan anslagen till jernvägsbyggnader vid 1873 års Riksdag, eller 9,950,000 och beloppet af den då beslutade upplåningen af 5,400,000. Jag vet mycket väl, att under de svåra åren 1868—1870 vidtog Riksdagen den åtgärden att återtaga det förskott till jernvägarne, som den förut af besparade medel lemnat, men att en sådan åtgärd skulle vara behöflig under närvarande lyckliga omständigheter, har hos mig väckt någon uppmärksamhet. Och då förlidet är Riksdagen reglerat hela utgiftsstaten, inberäknadt anslagen till jernvägsbyggnaderna med en upplåning af endast 5,400,000 R:dr, kan jag, åtminstone att sluta efter uppställningen i den Kongl. propositionen, icke änna annat än att ofvan omnämnda 4,550,000 R:dr behöfva upplånas för *annat* ändamål än jernvägsbyggnader, eller med andra ord äro afsedda att användas till bestridande af statsverkets *löpande* utgifter.

Jag nämnde, att jag ej skulle ingå i några detaljer och skall äfven hålla detta löfte, men ber dock att vid två omständigheter få fästa Stats-Utskottets uppmärksamhet. Kongl. Maj:t har i den nästgående propositionen, hvad beträffar de s. k. vattenaitappningslånen, föreslagit, att endast räntan af dem skulle räknas såsom statsinkomst, men deremot icke, såsom förut skett, äfven kapitalafbetalningen dit hänföras. Jag måste dela Herr Departements-chefens åsigt, att lån icke är en utgift, utan ett kapital-utlägg; men med dessa lån förhåller det sig på ett sådant sätt, att jag betvivlar, huruvida det vore tjenligt att på dem tillämpa den i och för sig riktiga grundsatsen.

Det förhåller sig nemligen med dessa lån så, att, när de fördelas

på jorden, så kapitaliseras äfven räntan och lägges till kapitalet, så att det belopp, som upptages såsom fordran, representerar icke blott kapitalet, utan äfven räntan för alla de år, under hvilka lånet skall återbetalas. För att åtskilja hvad som i en sådan summa representerar kapitalet och hvilket som utgör räntan, måste man återgå till lånets ursprungliga belopp och derpå upplägga nya räkenskaper år för år, och jag vågar hemställa, huruvida, i fråga om en på staten så litet inverkan summa som 100,000 R:dr, det kan vara skäl att föreskrifva ett så vidlyftigt arbete. Jag hoppas och önskar, att Stats-Utskottet vid denna frågas behandling behagade taga särskild kännedom om det sätt, hvarpå dessa lån, vid deras fördelning på jorden, hittills blifvit behandlade.

Den andra omständigheten, på hvilken jag vill fästa uppmärksamhet, angår det af den siste talaren förordade förslaget i afseende på allmänna bevillningen. Det lider icke något tvifvel, att äfven i detta afseende Herr Departementschefen i principen har rätt; det är nämligen olämpligt, att inkomster icke kunna användas under det år, för hvilket de äro beräknade, men jag tror dock, att den föreslagna åtgärden icke kan vidtagas utan stora olägenheter och svårigheter. Vi skola nämligen komma ihåg, att den bevillning, som Herr Departementschefen nu föreslår, att vi skola åtaga oss för år 1875, grundar sig på den mantalsskrifning, som verkstälts redan hösten 1873 och kommer att taxeras och debiteras efter grunder, som redan äro fastställda vid 1873 års riksdag, och oegentligt förefaller det mig, att icke samma Riksdag, som till visst belopp åtager sig en bevillning, skall ega att äfven bestämma de grunder, efter hvilka den bör uttagas. Dessutom skulle, om detta förslag bifalles, år 1875 på samma debetsedel uppföras statsinkomster för olika år eller för både 1874 och 1875, nemligen ränta för 1874 och bevillning för 1875, och detta kan väl icke vara lämpligt. Det förefaller mig åtminstone, som om sådant icke skulle kunna utan stora svårigheter verkställas; och hvilket ändamål vinner man väl dermed? Herr Departementschefen säger, att till följd af bevillningens öfverflyttande till Statskontoret måste detta verk ligga i förskott med 2,700,000 R:dr utöfver de öfriga förskotten. Detta är sannt, men jag tror icke, att det betyder särdeles mycket för Statskontoret. Under vanliga förhållanden, då våra statsinkomster gifva öfverskott, har Statskontoret att använda dessa, och under svåra år blir icke Statskontoret hjälpt genom att erhålla en tillökning af 2,700,000 R:dr till grundfonden. Jag ber att få erinra derom, att, då bevillningen icke ingick till Statskontoret, och grundfonden väl skulle anses tillräcklig till förskotten för de öfriga under följande året inflytande inkomsterna, såsom räntor m. m., så inträffade det två gånger, nemligen åren 1868 och 1869, att Kongl. Maj:t nödgades begära förskott af Riksgälds-kontoret. Då nu under vanliga år inkomsterna lemna något öfverskott, och Kongl. Maj:t uti dessa har nödigt förslag, samt då under dåliga år Kongl. Maj:t har oinskränkt kreditiv på Riksgälds-kontoret, så tror jag icke, att det är nödvändigt att vidtaga hela denna operation. Jag skulle önska, att äfven i detta afseende Stats-Utskottet behagade taga noggrann kännedom om, huruvida den föreslagna åtgärden utan svårighet kan

ske. För min del skulle jag hellre se, att dessa för ifrågavarande ändamål påräknade 2,700,000 R:dr användas antingen till minskande af vår upplåning eller ock öfverlemnades till Riksgälds-kontoret, för att derstädes bilda en reservfond till bestridande af utgifter under mindre gynnsamma år.

Herr Statsrådet Wærn: Af de anmärkningar, som blifvit framställda mot den Kongl. Propositionen, hafva de, som blifvit gjorda af den siste talaren, synts mig vara de mest väsentliga; och må det derföre tillåtas mig att i främsta rummet till besvarande upp-taga dem.

Den aktade talaren varnade först för den starka stegring i stats-utgifter, som sedan fem år uppkommit. Omedelbart derefter angaf han emellertid sjelf den förnämsta förklaringsgrunden för samma stegring, hvilken är, att, på samma gång vissa bland inkomsterna ökas, jemväl motsvarande utgifter äro underkastade tillväxt. I den mån till exempel jernvägstrafiken tilltager, måste äfven utgifterna för den-samma stegras; och den aktade talaren uppgaf sjelf huru stor för-ökning i utgifterna deraf varit en följd. Han omnämde äfven med hvilka belopp såväl tull- som post-staterna ökats, men deremot nämnde han icke telegraf- och lots-staterna, hvilkas utgifter äfven tilltagit i samma mån som inkomsterna vuxit. Som jag icke var beredd på uppdragandet af någon jemförelse mellan de fem sista åren, har jag icke någon tablå uppgjord för denna tid, men jag ber att få nämna, att, vid jemförelse af det förslag till statsreglering som nu föreligger med den statsreglering som sistlidet år blef uppgjord, förhöjningar förekomma i beräkningen af följande inkomster, i hvilka ökning all-tid motsvaras af ökade utgifter, nemligen i telegrafmedlen med 120,000 R:dr, jernvägstrafikmedlen med 4,500,000 R:dr och postmedlen med 600,000 R:dr. En naturlig följd af denna ökning är alltså att ökade utgifter på samma gång beräknats, nemligen för post- och tele-grafverken med samma belopp som ökningen i inkomster, och för jernvägstrafiken med 2,942,500 R:dr. Oaktadt förhållandet med tull-medlen icke är precis detsamma som med post- och telegrafmedlen, är det emellertid alldeles tydligt, att, då tullinkomsterna på ett år i verkligheten ökats från 19 till 24 millioner, d. v. s. med omkring 25 procent, och uppgått till 60—70 procent högre belopp än det, hvar-till de blifvit beräknade, en så högst betydligt ökad verksamhet nöd-vändigtvis skall fordra ökad personal och ökade utgifter jemväl i öfrigt.

Detta är det första skälet till den starka stegringen i utgifts-posterna; men det finnes äfven andra sådana, hvilka icke hafva sam-manhang med någon verklig tillväxt, vare sig i inkomster eller utgifter, utan bero derpå, att man uppställer sin stat på ett fullständigare och öfverskådligare sätt, att man låter utgifter, som förut visserligen ut-gått men ej så tydligt framträd, nu intaga en egen plats bland öfriga utgifter och på samma ställe som de. På samma sätt som år 1868 en stor del af Riksgälds-kontorets inkomster öfverflyttades till Statskontoret, blef vid sistförflutna riksdag flera af Riksgälds-kontorets utgifter öf-verflyttade till Statskontoret och af denna anledning upptagna i Riks-

staten, som derigenom ökades med några hundra tusen riksdaler, men icke måtte väl denna skenbara stegring, som blott var en ren bokföringsåtgärd kunna anses egnad att väcka betänkligheter? Förhållandet är likartadt med det, som af den förste talaren klandrades, då han anmärkte, att bland statens inkomster upptogos bruttointkomster och bland utgifterna uppbördskostnader och dylikt. Vill jag se hvilka summor jag verkligen får in och hvilka jag gifver ut, blifva siffrorna naturligtvis högre än om jag fråndrager alla med uppbärandet af en inkomst förenade utgifter från inkomsterna och blott utför skilnaden eller nettobeloppet, men jag kan icke finna någon betänklighet vid en förhöjning, som endast har sin grund i det förra förfaringssättet, utan tror der tvärtom ur öfverskådlighetens synpunkt vara bra att man får se, huru allting i verkligheten förhåller sig, och den som vill veta, hvilken nettointkomst t. ex. af jernvägstrafiken i statsregleringen påräknas, kan ganska väl sjelf göra den lilla beräkningen, som dertill erfordras, genom att draga de upptagna utgifterna från de upptagna inkomsterna. Hvad jag nu antydtt har äfven gifvit anledning till en ökning af 100,000 R:dr på allmänna bevillningen. Denna har förut bland inkomsterna upptagits till det belopp som den netto lemnat, men nu har Kongl. Maj:t föreslagit, att å ena sidan bland inkomsterna bevillningens belopp skulle höjas med 100,000 R:dr för att visa hvar-till den brutto uppgår, men att å andra sidan till de omkostnader, som äro förenade med allmänna bevillningens uttaxerande och uppbörden deraf, ett förslagsanslag till lika belopp med förhöjningen skulle bland utgifterna å 7:de Hufvudtiteln uppföras.

En tredje anledning till utgifternas stegring, hvilken också blott är skenbar, inträffar, då någon stats-utgift, som förut blifvit direkte bestridd af en inkomst, uppföres bland utgifterna i Riksstaten och inkomsten deremot i sin helhet ingår till Statsverket och således på samma gång ökas med motsvarande belopp. Detta är vid denna riksdag förhållandet med stämpelpappersmedlen och härads-höfdingslönderna. Ensamt denna post utvisar en skenbar tillökning i utgifterna af 530,000 kronor, som väntas blifva ersatt af motsvarad tillökning i nämnda inkomst-titel och således utan att i sjelfva verket någon förlust för Statsverket uppkommer. Tillsammans uppgå endast vid denna statsreglering sådana poster, hvilka på detta sätt skenbart öka siffran af utgifter utan att i verkligheten innebära någon stegring af utgifterna för Statsverket, till en summa af 4,292,500 kronor, eller nära hälften af det belopp, hvarmed utgifterna inalles ökats. I sammanhang med frågan om utgifternas stegring fäste sig den aktade talaren särskildt vid det förhållandet, att de ordinarie utgifterna så betydligt ökats, och han ansåg större fara ligga deruti än att de extra ordinarie utgifterna, som äro af mera tillfällig natur, stegrats. Härvid ber jag likväl få anmärka, att det följer af sakens beskaffenhet, att vissa extra ordinarie utgifter så småningom öfvergå till ordinarie. Vid nya organisationer äro siffrorna ännu icke fullt klara och sjelfva organisationen kan derföre sägas befinna sig på ett öfvergångs- eller utvecklingsstadium, hvarföre man icke ansett lämpligt att från början uppföra anslagen på ordinarie stat. Den ärade talaren yttrade, att hittills inga sådana organisationer skett, men att en större sådan

snart förestode, för hvars genomförande man borde vara beredd på stora utgifter. Detta är väl emellertid icke i sin helhet så fullt riktigt, ty vid 1871 likasom äfven vid 1872 års riksdag beviljades såsom extra ordinarie anslag ganska betydliga summor till artilleriets organisation och uppsättning af fortifikationstrupper, hvilka vid derpå följande riksdagar öfverflyttades från extra ordinarie till ordinarie stat.

Jag har nu vidrört förhållandet med de stegrade utgifterna, eller den första af de anmärkningar, som af den siste talaren blifvit framställda; och jag kan verkligen icke uti något af hvad han anfört finna någonting, som är egnadt att störa glädjen öfver de nuvarande lyckliga finansiella förhållandena. Samme talare gjorde äfven anmärkning mot de betydliga lån, hvilka föreslagits skola upptagas, och gällde dessa anmärkningar dels det stora beloppet af lånen och önskligheten af att undvika upptagandet af ett nytt lån, dels den beräkning jag uppgjort. Han ansåg nemligen, att jag till bestridande af de löpande utgifterna föreslagit att höja upplåningen med skillnaden mellan hvad jag vid sista riksdagen ansåg böra upplånas och hvad som Riksdagen beslöt skola upplånas. Hvad först de stora siffrorna beträffar, så förklaras de af de storartade jernvägsarbetena (vi låna nemligen icke för andra ändamål än för jernvägsbyggnader) och af önskan att med ett eller halftannat år förkorta tiden för fullbordandet af stambanorna, hvilka det ju måste vara särdeles viktigt att så fort som möjligt få färdigbyggda. Härifrån kommer den stora siffran af 7,245,000 kronor, hvilka äro begärda för 1874. Orsaken till begäran om ett så stort anslag för år 1874 är den, att redan under år 1873 af anslaget för år 1874 i förskott anvisats 3 millioner, hvilka varit af behöfvat påkallade, dels för möjligheten att snarare få nya jernbanedelar öppnade för trafiken, dels och af de så väsendtligt stegrade priserna på såväl arbetskrafter som materiel. Hvad åter angår de omtalade 4,550,000 R:dr, har jag, för att visa att den vid sista riksdagen beslutade upplåning af 5,400,000 R:dr endast afsåg att fylla de då kända *kassabehöfv*en för år 1874, i det anförande till Statsrådsprotokollet, som ligger till grund för den Kongl. propositionen, afskrifvit hvad Stats-Utskottet sistlidet år yttrade i sitt Betänkande N:o 109, som af Riksdagen godkändes. Stats-Utskottet omförmälde, att summan af de för åren 1873 och 1874 för jernvägsanläggningar anvisade medel utgjorde 17,450,000 R:dr samt att, sedan derifrån afdragits det belopp Riksdagen år 1872 beslutat att Fullmäktige i Riksgäldskontoret finge genom lån anskaffa eller 7,500,000 R:dr, af ofvanberörda, till jernvägar anvisade medel återstode 9,950,000 R:dr. Derefter fortsätter Utskottet: "Då den summa, som för fyllande af Riksgäldskontorets behof intill slutet af år 1874, enligt hvad den ofvan åberopade förslagsberäkningen utvisar, endast uppgår till 5,400,000 R:dr, får Utskottet hemställa, att Riksdagen — med tillämpning af den hittills följda grundsatsen, att upplåning för jernvägsanläggningar må ega rum mot obligationer på längre tids amortering — behagade besluta, att för anskaffande af *en del* utaf de medel, som erfordras i följd af de utaf Riksdagen beviljade statsbidrag till jernvägsanläggningar, Fullmäktige i Riksgäldskontoret må genom försäljning af

obligationer utaf 1870 och 1872 års statslån, utöfver det belopp af 7,500,000 R:dr, som Fullmäktige enligt sistlidne Riksdags beslut ega upplåna, i mån af behof verkställa upplåning af ytterligare 5,400,000 R:dr, under iakttagande att försäljning af 1870 års fem-procents-obligationer icke må ega rum, derest icke för dem erhålles en så hög betalning, att den effektiva ränta Riksgälds-kontoret för de upplånta penningarne kommer att erlagga, understiger den effektiva räntan å 1872 års fyra-procents-obligationer.“ Stats-Utskottet uppgaf att det för jernvägsbyggnader behöfdes 9,950,000 R:dr, men som dess bifogade kassaräkningsförslag endast utvisade en brist i kassan af 5,400,000 R:dr, så utförde Stats-Utskottet aldrig något annat belopp. Detta blef också af Riksdagen gilladt. Nu påstår jag först i afseende på formen att i dessa ordalag om hvad som för fyllandet af Riksgälds-kontorets behof behöfde upplånas endast var frågan om en ren kassaräkning; att i denna kassaräkning blifvit uppförde skilnaden mellan hvad som behöfde upplånas och hvad som verkligen beslöts skola upplånas, men att deri icke ligger något slags beslut, att Riksdagen skulle af gjorda besparingar taga denna skilnad, utgörande förenämnda 4,550,000 R:dr, eller att Riksdagen genom godkännande af Stats-Utskottets förslag hade beslutat, att 4,550,000 R:dr skulle af de löpande inkomsterna användas till jernvägsbyggnader. Hvad åter sjelfva saken beträffar, så är det, för att se om Regeringen verkligen har föreslagit att upplåna medel till bestridande af löpande utgifter, nödvändigt att granska den beräkning, som Stats-Utskottet vid sistlidne riksdag uppgjorde, i följd af hvilken dessa 4,550,000 R:dr icke för 1874 års utgifter påräknades, för att tillse på hvad sätt de medel, genom hvilka detta belopp ersattes, uppkommit, och om det med hänsyn dertill ens är möjligt säga att de voro besparingar, som man verkligen gjort, och fann sig icke för framtiden kunna behöfva, samt derföre, ehuru utan antydan derom i texten, beslutade skulle användas till jernvägsbyggnader. Vid granskningen af denna beräkning finner man att bland inkomsterna upptages allmänna bevillningen såväl för 1873 som för 1874. Ibland de extra ordinarie statsinkomsterna är nemligen bevillningen för 1873 upptagen och i den statsfyllnadssumma, som i vanlig ordning skulle såsom bidrag till Statskontorets utgifter utgå från Riksgälds-kontoret, finner man nu jemte ett sådant bidrag äfven uppförd allmänna bevillningen för år 1874.

Förfarandet, att på detta sätt beräkna två års bevillning såsom tillgång till bestridande af ett års utgifter, hade sin förklaring deruti att redan den under loppet af 1874 ingående bevillningen för år 1873 skulle till Statskontoret öfverflyttas och derför med andra bevillningar upptogs såsom extra ordinarie inkomst, hvaremot den äfvenledes till Statskontoret ingående bevillningen för år 1874, såsom af Riksdagen beslutad till fyllande af en derförutän uppkommande brist i statsinkomsterna, ansågs tillhöra statsfyllnadssumman, och då den minskade behöfvet af bidrag för nämnda ändamål från Riksgälds-kontoret, blef den särskildt för sig under nämnda rubrik upptagen.

Förfaringssättet var ock i enlighet med det, som under de sednare åren blifvit iakttaget vid beräkningar af Riksgälds-kontorets tillgångar och behof, i det att uti den tablå, som deröfver vid hvarje

riksdag blifvit af Stats-Utskottet uppgjord, alltid för det sednare af de två år, som en sådan tablå omfattat, den under samma år inflytande bevillningen upptagits såsom tillgång och för betäckande af den brist, som enligt tablån skulle vid samma års slut uppkomma, anvisats ytterligare ett års bevillning. Vid påföljande riksdag har åter förfarits på samma sätt, och den bevillning, som vid beräkningen den ena riksdagen upptagits såsom belöflig för betäckande af brist för året innan den influtit, har vid påföljande riksdag upptagits såsom tillgång för samma år den inflyter o. s. v., hvilket bäst bevisar att hvarje gång endast en kassaräkning varit i fråga. Såsom sådan får derföre också förfarandet sistlidne riksdag anses, och har, jag upprepar det, sin fullständiga förklaring, men riktigt vid beräkning af Riksgälds-kontorets vexlande tillgångar och utgifter, är det icke längre riktigt, då deråt gifves den betydighet Riksstaten innebär, genom hvilken totalbeloppet af inkomsterna anslås till betäckande af just de i Riksstaten upptagna utgifterna; och alldeles tydligt torde vara att icke beräkningen af två års bevillning till betäckande af ett års utgifter kan gifva skäl till antagande att derigenom uppkommande minskning i behof af upplåning för samma år vore att tillskrifva gjorda besparingar.

Nu kommer jag till ett annat faktum. I den tabell öfver Riksgälds-kontorets inkomster och utgifter, hvilken vid sista riksdagen af Stats-Utskottet uppgjordes och af Riksdagen godkändes, förekommer bland inkomsterna en post: "I afräkning å öfverskott på Statsverkets inkomster för år 1873, under innevarande månad levererade 2 millioner R:dr." Jag kan icke minnas annat än att jag var den förste, som beräknade inkomsterna för ett förflutet år omedelbart deretter under det följande året. Man hade dittills gått så till väga, att man först efter afslutandet af Rikshufvudboken, d. v. s. ungefär 17 månader efter ett års slut ansåg öfverskotten å Statsverkets inkomster kunna med trygghet beräknas. Då emellertid inkomsterna stigit så ofantligt hastigt som under de senaste lyckliga åren varit förhållandet, och då öfverskotten å de inkomster, hvilka omedelbart efter årets slut voro med säkerhet kända, uppgingo till millioner, samt med antaglig säkerhet kunde beräknas att äfven de öfriga inkomsterna lemnat betydliga öfverskott, tillräckliga att betäcka möjliga brister i förslagsanslagen, ansåg jag det ej vara skäl att afvakta bokslut, utan att man med trygghet kunde vid statsregleringens uppgörande taga nämnda, till beloppet kända öfverskott i anspråk, dock ej andra än dem man redan hade inne, hvarföre jag också gjorde det, och jag har icke hört någon anmärkning deremot. Detta gällde emellertid ett *förflutet* års inkomster, men sistlidet år upptog Stats-Utskottet såsom tillgång 2 millioner, hvilka influtit till Riksgälds-kontoret i *afräkning* å öfverskott på inkomsterna för det *löpande* året. Då Stats-Utskottet endast hade att uppgöra en kassaberäkning öfver Riksgälds-kontorets tillgångar, kunde Stats-Utskottet deruti med skäl upptaga inbetalningar å 1873 års inkomster, hvilka influtit i Maj samma år, men att af den då gjorda beräkningen skulle kunna dragas den slutsats, att icke någon större upplåning än den föreslagna för beslutade jernvägar behöfdes, att gifva denna beräkning den be-

tydelse, att bifall dertill skulle innebära ett förklarande att dessa 2 millioner voro en för året gjord besparing och ett beslut att denna besparing skulle användas för det årets jernvägsbyggnader, så att någon upplåning för dem utöfver den af Stats-Utskottet föreslagna, icke skulle kunna ifrågakomma, utan all vidare upplåning för året vara att anse såsom upplåning för löpande utgifter, det kan jag omöjligen medgifva; och skulle man förtgå på den banan, att hvad Statskontoret i början af ett år inlemnar till Riksgälds-kontoret i afräkning på öfverskott skall tagas i beräkning för bestridande af detta års utgifter med uteslutande af möjligheten att för deribland ingående jernvägsbyggnader till motsvarande belopp upptaga lån, så löper Riksgälds-kontoret stor risk att icke erhålla tillräckliga medel att betala sina räntor. Ty genom den stora öfverflyttningen af Riksgälds-kontorets inkomster till Statskontoret är förhållandet nu det, att Riksgälds-kontorets kända årliga utgifter till ränta och amortering å de fonderade statslånen, 7,000,000 å 7,500,000 R:dr, med icke mindre än sex millioner öfverskjuter kontorets enda kvarvarande inkomster, nemligen kapital- och räntebetalningar å till bestämda föremål anvisade lån, omkring 1,000,000 R:dr årligen. Under sådana förhållanden skulle det vara högst vådligt att anslå öfverskotten på de första 5 månadernas inkomster såsom besparingar till betalande af det löpande årets utgifter, hvarigenom till bestridande af Riksgälds-kontorets utgifter för ett helt år, öfver 7 millioner, förutom nämnda 1 million fast inkomst, endast blefvo tillgängliga öfverskotten å Statsverkets inkomster under de 7 sista månaderna af året. Detta är dock icke i verkligheten att befara och jag nämmer det blott såsom en konsekvens af den uppfattning den aktade talaren ville göra gällande af det enkla förhållande att Stats-Utskottet i vanlig ordning uppgjorde och Riksdagen gillade enkassaräkning. Såsom sådan var den fullt riktig, men oriktighet uppstår i samma stund som man vill göra denna kassaräkning till en *fait accompli*, till en reglering af något förflutet, i samma stund man vill anse den ifrågavarande skillnaden mellan hvad som till jernvägarne anvisades och hvad som beslöts skola upplånas, eller dessa 4,550,000 R:dr, såsom motsvarade af en besparing, som skulle användas till jernvägsbyggnader. Det är svårt att i ett muntligt föredrag göra sifferberäkningar fullt tydliga, men hvar och en, som vill taga närmare kännedom af dessa förhållanden, skall finna att här ej var frågan om användning af någon besparing, utan att allt som passerade var att, vid uppgörandet af den vanliga kassaräkningen, det befanns, att ofta nämnda summa icke behöfde för tillfället upplånas.

Den aktade talaren gjorde vidare 2 andra anmärkningar i afseende på af mig föreslagna förändringar, hvilka jag anser leda till förenkling och vara i princip riktiga. Den första gällde särskiljanden af ränte- och kapitalinbetalningar å lån till vattenaftappningsföretag, och den praktiska svårigheten därför skulle vara den, att man i Statskontorets böcker måste åtskilja kapital och ränta för hvarje år. Då nu emellertid de fastställda annuiteterna eller årliga kapital- och räntebetalningarne under många år varit precis desamma, så tror jag ej detta kan möta någon synnerlig svårighet; och jag har svårt att tänka mig att icke i Riksgälds-kontorets böcker kapital och ränta

redan äro åtskiljda, hvilket i fråga om amorteringslån brukas i alla hypoteksföreningar. Skulle emellertid ett sådant åtskiljande icke redan vara iakttaget, så anser jag det vara en stor förbättring att få denna förändring genomförd. Detta åtskiljande af kapitalutlägg och räntebetalningar är en så enkel och lätt sak, att något hinder för dess verkställande icke bör kunna ifrågakomma.

Den andra omständighet åter, hvilken ingaf talaren betänkligheter, var öfverflyttandet af allmänna bevillningen. Han ansåg, att äfven der svårigheterna skulle blifva stora, och den första svårigheten var den, att mantalsskrifningarna och bevillningsberedningarna skedde innan bevillningen åtagits. Man skulle möjligen kunna tänka sig att dessa förberedande arbeten skulle vara förlorade, om nemligen Riksdagen icke åtog sig någon bevillning. Jag tror emellertid att bevillningen är så stadfast i vårt land, att man icke behöfver befara, att den kommer att borttagas; och för öfrigt sker den egentliga debiteringen först på hösten efter det Riksdagen under våren förut beslutit bevillningen, så att, om Riksdagen t. ex. nu åtager sig en bevillning, kommer denna att i höst debiteras och nästa vår betalas af de skattskyldige. I detta afseende kan jag således icke se någon svårighet, och jag har i denna min åsigt blifvit understödd af sakkunnige personer, hvilka jag rådfrågat.

Äfven en annan anmärkning gjordes. Genom den nu föreslagna anordningen har jag afsett att förekomma den olägenheten, att Statskontoret ibland kunde blifva tvunget att vända sig till Riksgäldskontoret för att låna penningar der. Talaren ansåg, att det icke vore så farligt med denna olägenhet och att den icke genom den föreslagna åtgärden skulle i verkligheten blifva afhjelpat. Vore det goda år, menade talaren, så behöfdes ej något sådant, ty då funnes öfverskott att tillgå; vore det dåliga år, så blefve Statskontoret icke hjälpt genom en tillökning af 2,700,000 R:dr till grundfonden. Jag tror icke, att 2,700,000 R:dr äro så alldeles likgiltiga för Statskontoret, och efter min tanke är den åtgärden att ingå till Kongl. Maj:t och begära en pröfning, huruvida Statskontorets behof är sådant, att det måste uppbära något af Riksgäldskontoret, dels en onödig omgång, dels af den beskaffenheten, att den kunde vara farlig att vidtaga blott för afhjelpande af en temporär brist i kassan; ty det kan icke vara stärkande för rikets kredit, att på detta högtidliga sätt anmäla, att rikets största penningeverk saknar tillgångar. Om nu detta låter sig reglera på det enkla sätt jag föreslagit, tror jag verkligen, att det vore det bästa. Men detta har icke varit det enda skäl, hvarför jag framlagt ifrågavarande förslag; jag har deri äfven sett en möjlighet att ernå en sak, för hvars vinnande jag, ehuru den förste talaren just i afseende derpå förebrädde mig ett non possumus, dock tror, att icke någon gjort mera än jag, nemligen att få ett tidigare bokslut och ett sannt bokslut. Ty ett bokslut, uppgjort i största hast upptagande en del inkomster och utgifter för året, men der en annan del och deribland allt, som rör tionde, ränta och bevillning, är i sin helhet utbalanserat till nästa år, så att det bokslut, man uppgör, icke egentligen säger någonting, utan hänvisar till en framtida bok, då den en gång utkommer, ett sådant bokslut kan nog ganska

hastigt uppgöras; men dermed vinnes icke den fördel, som egentligen åsyftas med ett skyndsamt bokslut, att nemligen så snart som möjligt få se statens verkliga ställning. Under sådana förhållanden tror jag, att det jag nu föreslagit är ett betydligt steg till förbättring och som bör följas af en dylik reform äfven hvad beträffar uppbördens af räntan och tionden. Jag hoppas äfven, att sådant snart skall kunna ske; en komité är nedsatt för åstadkommande af förenkling i uppborndsverket och på samma gång äfven sysselsatt med förslag till förbättringar i bokföringen; resultatet af dess arbete hoppas jag snart skall kunna framläggas. Dermed förfaller också den anmärkning, som gjordes angående oegentligheten att på samma gång debitera bevillingen för ett år och räntan och tionden för ett annat.

Jag borde nu äfven säga något med afseende på de anmärkningar, som framstälts af den förste talaren, då han förebrädde mig, att jag icke hade inkommit till förra riksdagen med begäran om anslag till en utvidgning af myntverket. Han glömmar då, att det var den 20 Maj, som Riksdagen sistlidet är fattade sitt beslut i myntfrågan; och om jag vid den tiden hade kommit med en proposition om ett anslag af 60,000 R:dr. är det föga sannolikt, att den vunnit Riksdagens behandling. Jag tror därför, att det gjorts hvad som kunnat göras; och det obehagliga deri, att Danmark skickat guldmynt till Norge, innan vårt mynt kommit ut, hvilket dock kommer att ske med det första, är väl af öfvergående beskaffenhet.

Åtskilligt annat kunde jag äfven hafva att tillägga; men då jag nu redan temligen länge upptagit tiden, så vill jag icke längre taga Kammarrens uppmärksamhet i anspråk.

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena Björnstjerna: Jag beklagar, att jag icke var närvarande vid början af den förste talarens anförande; men han har varit god och skriftligen lemnat mig några af honom yttrade ord, hvilka jag nu ber att få i korthet bemöta. Han yttrade angående lotsfrågan i Öresund, att dess lösning genom den s. k. deklARATIONEN af den 14 Augusti 1873 i Sverige gjort intrycket af en förödmjukelse. Jag tror det vara för tidigt att nu ingå i diskussion om denna fråga och anser, att Konstitutions-Utskottet, till hvilket alia handlingar i målet skola öfverlemnas, först bör yttra sig öfver densamma. Jag är öfvertygad, att det med noggrannhet kan bevisas, det Sverige genom dess lösning icke uppoffrat det ringaste af sina rättigheter, men deremot fått sig tillerkänd en sådan, som varit under sekler bestridd, den nemligen att vara lika berättigad med Danmark i Öresund, och detta ehuru Danmark, men icke Sverige, genom traktaten af år 1857 blifvit ålagd att öfvervaka lotsningens upprätthållande i nämnda farvatten. Jag afvaktar såsom sagdt det ögonblick, då Konstitutions-Utskottet yttrat sig, för att närmare diskutera denna fråga, och uttrycker nu endast den öfvertygelsen, att hvar och en, som opartiskt granskar densamma, icke skall få det intrycket, att Sverige genom dess utgång blifvit på något sätt förödmjukadt.

Vidare yttrade samme talare: "hvarför sade icke vår regering rent ut åt den danska, att lotsväsendet i Öresund icke upprätthålles

och handhafves på ett tillfredsställande och traktatsenligt sätt?“ Härpå har jag endast att svara med den frågan: hvarför har icke den värde talaren, som sjelf är en stor skeppsredare, eller någon annan anført klagomål hos regeringen öfver att lotsningen i Öresund icke å dansk sida på tillfredsställande sätt upprätthölles? I sådant fall hade det varit regeringens rätt och pligt att i Danmark påyrka rättelse deruti, men något sådant klagomål har mig veterligen icke i detta ämne blifvit anfördt.

Talaren vidrörde äfven en annan fråga, nemligen Kommerskollegii förslag till besättandet af General-konsulatet i Hamburg, och klandrade dervid strängt Kommers-kollegium, derför att Kollegium icke fästat afseende vid ett yttrande af Handels- och Sjöfartsnämnden i Stockholm, deri denna återtager ett förord, som den förut gifvit åt en af sökandena till General-konsulatet. Jag har här Kollegii utlåtande i ämnet, deri Kollegium anför, att Handels- och Sjöfartsnämnden i Stockholm uppfört två personer på förslag, men tillägger, att Nämnden i en sedermera till Kollegium inkommen skrifvelse anmält sig vara af förekommen anledning föranlåten att återkalla sitt åt den ene af nyssnämnda personer lemnade förord. Kommers-kollegium har således icke undandolt detta förhållande. Denne person var uppförd i främsta rummet af Handels- och Sjöfartsnämnden i Göteborg samt erhöll äfven förslagsrum af norska regeringen. När Kollegium likaledes uppförde honom på förslaget, bevisar detta blott, att Kollegium icke ansett de af Handels- och Sjöfartsnämnden i Stockholm anförda omständigheter vara graverande för denne tjänsteman. Jag anser mig äfven skyldig honom den upprättelsen att här förklara, det icke heller jag funnit dem innebära något för honom graverande.

Herr Statsrådet Bergström: Herr vice Talman! Jag anhåller om Kammarens uppmärksamhet för en kort stund, hvarunder jag ämnar yttra några ord med anledning af hvad en bland Stockholms representanter i denna Kammare anförde och anmärkte vid 6:te hufvudtiteln och särskildt med afseende å Kommers-kollegium. Det förefaller mig ingalunda underligt, att denne representant, som jemväl är ledamot af handels- och sjöfartsnämnden i Stockholm, och hvilken representant så djupt ingripit i vårt lands näringslif och i öfrigt gjort sig känd såsom den der önskar näringarnas blomstring, företrädesvis sysselsätter sig med frågan om organisationen af den förvaltningsmyndighet, hvilken har åt sig uppdragen den hufvudsakliga vården om landets näringar; men hvad som förvänar mig är, att hans anmärkningar icke gingo mera in i enskildheter, utan framställdes i största allmänlighet. Jag har derföre begärt ordet, icke så mycket för att bemöta dessa anmärkningar, som för att med anledning af dem en gång för alla redogöra för min ställning till frågan om Kommers-kollegium såsom ett tristående embetsverk.

Anmärkaren beskyllde mig för att hafva undanskjutit frågan om indragning eller reorganisation af Kommers-kollegium; likasom han med sjelfkänsla omtalade, hurusom han en gång i förra tider väckt motion derom, att Kommers-kollegii befattning med manufakturdi-

skontfonden måtte upphöra och på annan myndighet överflyttas; i sammanhang hvarmed han syntes vilja antyda, att hvad som redan blifvit gjordt i dylik syftning kunde räknas honom till förtjenst.

Den ärade ledamoten har utträttat så pass mycket här i världen, att han icke behöfver försöka att dertill lägga hvad han icke utträttat. Han har nemligen ingen del i hvad som vidtagits i syfte att inskränka Kommers-kollegii befattning med manufaktur-diskontfonden. Sedan kreditförhållandena i vårt land utvecklat sig i den mån, att de inhemska manufaktur- och fabriksinrättningar, hvilka, enligt det för manufaktur-diskontinrättningen gällande reglemente, i allmänhet utgjorde föremål för låneunderstöd från denna diskont, med vida större utsigt till framgång kunde för undfående af lån vända sig till andra kredit-institutioner, än till manufaktur-diskontinrättningen, hvars utlåningstillgångar, när det gällde att för hvarje år i förhållande till värdet af nästföretgående års tillverkning vid de särskilda manufaktur- och fabriksinrättningarne bestämman beloppet af lånerätten, betingade en ytterst låg låneprocent, som befanns vara af ringa vikt och betydelse för hvarje särskild inrättning; så beslöt Kongl. Maj:t den 7 November 1873, att manufaktur-diskontinrättningens verksamhet, så vidt denna haft till ändamål att genom utgifvande af lån i vanlig diskontväg understödjade inhemska manufaktur- och fabriksinrättningar, skulle från och med början af innevarande år upphöra samt att de medel, som för gäldande af diskontlån inbetalas, skola, i den mån de icke behöfvas för infriande af manufaktur-diskontens kreditivskuld till Riksbanken, användas till förökande af den under Kommers-kollegii förvaltning ställda förlagslånefonden. Författning i ämnet är utfärdad och i Svensk Författningssamling intagen.

Af manufaktur-diskontfondens verksamhet fortfar således endast den del, hvilken afser att meddela näringarne förlagslån. Jag tillstår uppriktigt, att jag principiellt icke har något emot, att äfven denna del af nämnda inrättnings verksamhet upphör; men jag har tvekat att för Kongl. Maj:t framställa något förslag i sådan syftning, innan Riksdagen kommit i tillfälle att uttala sin åsigt i ämnet. Efter det diskonteringslånen återbetalts, kommer förlagslånefonden att uppgå till omkring 2 millioner R:dr. Lån från denna fond utlemnas på sådana vilkor, att under de fyra första åren ingen kapitalafbetalning eger rum, utau endast ränteliquid; hvarefter kapitalet återbetalas under de fyra derpå följande åren med en fjerdedel hvarje år. Det torde ännu vara af vikt för landets näringar, att dessas idkare kunna erhålla förlagslån på så förmånliga vilkor, och det förefaller mig mycket tvifvelaktigt, om i allmänhet näringsidkarne skulle utan missnöje se indragning af förlagslånefonden. Visst är, att de enskilda bankerna hvarken äro afsedda eller, med bevarande af sin säkerhet, kunna lemna fasta förlag åt näringarne. Förlagslånefonden står således icke dem i vägen.

Den ärade talaren anmärkte vidare i afseende å Kommers-kollegium, att åtskilliga af de der afgjorda mål vore af särdeles enkel och obetydlig beskaffenhet; hvarigenom han uppenbarligen åsyftade att förringa betydelsen af den i Bil. N:o 5 B till Kongl. Maj:ts nä-
diga

diga proposition om statsverkets tillstånd och behof förekommande uppgift, att de till Kollegium inkomna mål och ärenden utgjorde under femårsperioden 1858—1862 13,127 och under femårsperioden 1868—1872 17,144; uti hvilka summor icke vore inberäknade ansökningar om erhållande af diskontlån, ej heller frågor om utfärdande af fribref för utrikes gående fartyg med flera till den s. k. Passexpeditionen hörande ärenden. För att än vidare minska vigten af uppgiften anmärkte talaren, att summorna borde divideras med fem. Detta är riktigt; men icke har Kollegium genom underlåtenhet att utföra divisionen afsett att bibringa läsaren oriktiga föreställningar om antalet af årligen inkomna mål och ärenden. Det hör ju till naturen af hvarje medeltalsberäkning efter år, att årstalen sammanräknas till en summa, hvilken för att gifva medeltalet bör divideras med antalet af år. Om man, hvad talaren uraktlät, verkställer den erforderliga divisionen, så visar det sig, att de under femårsperioden 1858—1862 till Kommers-kollegium inkomna mål och ärenden i medeltal utgjort 2,625 samt de, som inkommit under de fem åren 1868—1872, i medeltal uppgått till 3,428. Villigt medgifves, att icke allenast ett och annat, utan äfven flera af dessa mål äro af särdeles enkel och föga vidlyftig beskaffenhet; men vore icke förhållandet sådant, så skulle sannerligen Kollegium icke medhinna att uträtta alla sina göromål.

Slutligen hade ifrågakvarande talare äfven det yttrandet, att Kommers-kollegium uträttar mycket som icke behöfver uträttas. Detta yttrande synes mig väl starkt. Jag har mig icke bekant, att i vårt land något uträttas, som alls icke behöfver uträttas. Just den omständigheten, att något uträttas ådagalägger, att detta något är att uträtta. Hvad som uträttas af en, kan möjligen också uträttas af en annan; och således kan för visso hvad Kommers-kollegium för närvarande uträttar, af annan myndighet uträttas; men möjligheten att vidtaga en förändring i detta afseende bevisar ingalunda behofvet och lämpligheten af förändringen.

För att nu öfvergå till sjelfva hufvudfrågan om fortfarande af Kommers-kollegium såsom ett fristående centralt embetsverk; så må de, som åstunda Kollegii indragning och öfverflyttning af dess göromål å högsta regeringsmakten, icke invagga sig i den föreställningen, att en sådan åtgärd är möjlig med mindre, att ett nytt regeringsdepartement inrättas. Redan förut har regeringen två särskilda gånger, nemligen vid 1856 och 1868 års riksdag, uttalat sin åsigt om behofvet att upprätta ett nytt statsdepartement och framställt förslag derom, senare gången med särskildt fästadt afseende å den då ifrågasatta indragningen af Kommers-kollegium; men ingendera gången har representationen velat lyssna till ett sådant förslag. Jag förklarar nu öppet och bestämdt, att under nu varande förhållanden upprättande af ett nytt regeringsdepartement är första och oefftergifliga vilkoret för Kommers-kollegii indragning och öfverflyttning af dess göromål till sjelfva regeringsmakten. Så länge detta vilkor icke är uppfyllt, vågar jag ej åtaga mig det oerhörda ansvaret att tillstyrka, att den högsta regeringsmakten öfvertager handläggningen af Kommers-kollegii-målen, äfven antaget, att antalet af dem, som, på

sätt förut är nämndt, för närvarande utgör i årligt medeltal 3,428, kunde rätt betydligt reduceras. Jag vill icke nu närmare ingå på frågan, huruvida det kan vara lämpligt, att en mängd förvaltningsbestyr, som för närvarande utöfvas af Kommers-kollegium, varda öfverlemnade till regeringen i dess helhet eller till vederbörande Departements-chef — varnande röster deremot ljuda från Norge — men jag måste framhålla, att Departements-chefen, ehvad han skall föredraga dessa mål för Konungen i Stats-Rådet eller sjelfständigt handlägga dem inom sitt departement, omöjligen kan medhinna sådant. Man må skapa huru många byråer som helst, kan det ej med fog fordras, att Departement-chefen, med känsla af sin politiska och moraliska ansvarighet för ärendenas lagenliga afgörande, skall blindt förlita sig på byråernas utredning och lika blindt underskrifva hvad derifrån honom förelägges.

Vid de af mig nu releverade förhållanden torde någon undrande fråga, hvarföre icke regeringen nu för tredje gången framlagt förslag om inrättande af ett nytt stats-departement. En sådan fråga besvaras bäst med dessa: "Huru många gånger skall regeringen förnya ett af representationen förut förkastadt förslag?" och "skulle ett sådant förslag nu mera än vid de tvänne föregående tillfällen, då det väckts, haft utsigt att blifva antaget?"

Vidare fann den ärade talaren lämpligt att framställa anmärkning mot det i riksstaten för närvarande tillämpade sätt att bland statsverkets ordinarie inkomster upptaga bruttoinkomsterna af jernvägstrafiken och bland utgifterna under 6:te hufvudtiteln omkostnaderna för statens jernvägstrafik, förslagsvis beräknade att af trafikmedlen direkt utgå. I anledning deraf tillåter jag mig erinra, att uppställningen af riksstaten i denna del är en följd af 1868 års Riksdags beslut; och uppriktigt sagt vet jag icke, huru uppställningen kan vara annorlunda beskaffad. Visserligen är jag icke förfaren i bokföring; men det förefaller mig axiomatiskt, att, om i riksstaten upptagas de af Riksdagen beräknade bruttoinkomsterna af en statens industriella verksamhet, så måste ock de likaledes af Riksdagen beräknade och fastställda omkostnaderna vid denna verksamhet finna rum i riksstaten. Emellertid, då den ärade talaren inskränkte sig till att göra anmärkning och icke vidare utvecklade huru förhållandet enligt hans åsigt borde ordnas, vill jag icke längre uppehålla mig vid detta ämne.

Till hvad Herr Finansministern i anledning af den ärade talarrens önskan af en förenklad bokföring yttrade, må det tillåtas mig att lägga följande. Den komité, som på min föredragning ursprungligen blifvit tillsatt för att afgifva betänkande och förslag rörande förändrad reglering af landsstatstjenstemännens aflönings- och tjänstgöringsförhållanden, har sedermera fått i uppdrag att, förstärkt med tvänne nya ledamöter, tillhörande den ene Statskontoret och den andre Kammarrätten, utarbета förslag till nytt uppbördsreglemente. Dervid lärer behofvet af förenkling och tidigare afslutning af rikshufvudboken också blifva tillgodosedt. Det säkraste, ja, enda medlet att vinna detta önskvärda mål är i min tanke införande i vårt lands räkenskapsväsende af afslutning för månad. Man må emellertid icke

föreställa sig, att den åsyftade förändringen är en lätt sak att åstadkomma. I Danmark, hvarest, så vidt jag har mig bekant, statsräkenskaperna äro synnerligen väl ordnade, ja, så väl, att intet annat land lærer kunna uppvisa något dermed jemförligt, arbetades under tio år på frågans lyckliga lösning och vägen, som förde dit, var införande af månadtliga afslutningar af räkenskaperna. Också hafva två ledamöter af nämnda komité under sistlidna höst fått besöka Danmark för att studera detta lands räkenskapsväsen. Jag vågar försäkra, att förevarande fråga ligger regeringen lika ömt om hjertat, som representationen, ja, som Herr Wallenberg. Såsom nödvändiga åtgärder, ledande till målet, räknar jag dock, sådana förfoganden, att inkomster, som äro beräknade att fylla löpande årets utgifter, också inflyta under detta, och icke först under påföljande år eller, med andra ord, att till betäckande af ett års utgifter icke anvisas sådana inkomster, som först ingå under derpå följande år. Regeringens förslag i fråga om den allmänna bevillning, som inflyter 1875, hör till sådana nödvändiga åtgärder, som böra vidtagas; och önskligt synes, att samma grundsats snart må göras gällande hvad angår ränta och tionde.

Herr Wallenberg: Den talare, som hade ordet näst efter mig, var af en annan mening än jag i afseende på Herr Finansministerns förslag att låta den allmänna bevillning, som inflyter år 1875 få upptagas i samma års budget och användas till statens utgifter för det året. Jag hoppas Stats-Utskottet må gifva Herr Finansministern rätt i den frågan.

Det är en annan fråga som jag härvid kommit att tänka på, och som jag omnämner endast för att derå fästa Herr Finansministerns och Kammarens uppmärksamhet. Enligt grundlagen skall, när debet och kredit uti budgeten icke visar sig gå ihop, bristen fyllas på det sätt, att svenska folket genom Riksdagen åtager sig en allmän bevillning. Denna bestämmelse måste utan tvifvel antingen uteslutas ur grundlagen eller på något lämpligt sätt ändras, ty den allmänna bevillningen är såsom beskattningsgrund för svag att uppbära trycket af någon större brist. Den behöfver icke skarpt anlitas för att svigta, och den som föreställer sig, att ett belopp motsvarande grundskatterna möjligen skulle kunna medelst allmänna bevillningen ersättas, den begår helt visst ett misstag. Jag vet icke heller något annat land, der man genom lag på förhand bestämt en viss inkomsttitel såsom ett slags reserv.

Herr Finansministerns svar på min anmärkning, att de 60,000 R:dr, som äro behöfliga till nya maskiner åt myntverket, hade bort begäras vid sistlidne riksdag, kan jag omöjligen godkänna. Han yttrade, att en sådan begäran icke kunnat framställas sista riksdagen, emedan beslutet om sjelfva myntreformen icke fattades förrän den 20 Maj. Men det är att häremot erinra, att den 18 December 1873 afslutades myntkonventionen, och när man gjorde allt för att genomdrifva beslutet derom, så borde man hafva gjort något för att kunna verkställa hvad de begge statsmakterna beslutat. Hvad hindrade att i budgeten upptaga 60,000 R:dr till myntverket vid förra

riksdagen, då denna summa kunnat lemnas obegagnad, i fall myntreformen blifvit af Riksdagen afslagen. Men den var i alla fall behöfelig, ty i ett myntverk, der man nödgas afstånga guldutmyntningen, då ett-ören skola präglas, synes det vara på tiden att man skaffar sig en tillökning i maskiner. Jag kan därför icke anse denna uraktlåtenhet försvarad dermed, att det var mot slutet af riksdagen förliedet är som den fattade sitt beslut om myntreformen. De begge frågorna hörde otvifvelaktigt tillhoppa, såvida man icke är likgiltig för att den beslutade myntreformen må blifva genomförd. Jag tillhörde icke dem, som önskade att reformen skulle göras till hälften, men nu sedan begge statsmakterna så beslutat, anser jag det ligga stor vikt uppå att en snar verkställighet må följa det nästlidet år fattade beslutet. Jag vet icke när guldmynt kan blifva tillgängligt för allmänna rörelsen, men Herr Finansministern har behagat försäkra att det "nu sker med det aldra första". Mätte han spå sannt!

I afseende på Herr Civilministerns anförande ber jag få nämna, att jag icke sagt att han undanskjutit frågan om Kollegii omorganisering, utan att jag endast fästat uppmärksamheten på, att det i nu föreliggande Kongl. proposition icke förekommer någon framställning om Kommers-kollegii omorganisation. Har jag i mitt förra yttrande angående organisationsfrågan sagt något annat, tager jag det gerna tillbaka, ty jag har icke velat lägga Herr Civilministern någonting till last för hvad som kan hafva blifvit underlåtet. Men då Herr Civilministern behagat yttra, att jag skulle hafva tillmätt mig någon förtjenst af att det ändtligen kommit derhän att manufakturdiskonten nalkas sin upplösning, och då Herr Civilministern uttryckligen anförde att "talaren har nemligen *ingen del* i hvad som vidtagits i slyftning att inskränka Kommers-kollegii befattning med manufaktur-diskonten"; så får jag upplysa att jag vid 1859 års riksdag och vid 1868 års riksdag derom väckt motioner. Det var för mig längesedan klart, att det var en fullkomlig orimlighet, att Riksbanken skulle till ett civilt kollegium lemna ända till 2,700,000 R:dr kreditiv för att sätta detta civila kollegium i tillfälle att drifva diskontroll. Riksbanken kunde mycket väl hafva utlånat sina fonder sjelf utan denna omväg. Det är äran att först hafva fästat uppmärksamheten på detta missförhållande, som jag vågat tillmäta mig, och för så vidt som en riksdagsman kan anses utöfva något inflytande på en eller annan fråga. så skattar jag mig lycklig öfver att jag kunnat bidra till denna frågas lösning, ehuru det dertill erfordrats många år.

Jag har icke yttrat mig ännu om förlagslånen, men jag ämnar göra det, och när man bland statsbestyren vill anse af stor vikt, att bibehålla denna lånegren, der man förfogar endast öfver 2 millioner Riksdaler, så nödgas jag deröfver uttala min öfvertygelse, att detta förefaller som en barnlek. Näringarne i vårt land äro så utvecklade, att en fördelning mellan manufaktur- och fabriksrörelsegrenarne af denna lånefond icke skulle kunna gifva, såsom förlagslån, mer än omkring *en* procent af anläggningskostnaderna. Är det då tidsenligt att fortsätta för allmän räkning med en sådan lånerörelse.

Beträffande mitt yttrande, att statens jernvägsaffärer borde särskildt bokföras och deraf ingenting i budgeten upptagas mer än sjelfva

resultatet af hvarje års verksamhet, så är denna åsigt nog utförbar i fall man önskar en förenkling. Men det förefaller tvifvelaktigt huruvida man allvarligen eftersträfvat detta önskningsmål. Visserligen har Herr Finansministern benäget yttrat, att "ingen arbetat mer än han för att få rikshufvudbokslutet färdigt på kortare tid än aderton månader". Jag tillåter mig icke betvifla hans uppgift, jag blott beklagar att han misslyckats.

Hans Excellens Utrikesministern har upptagit till besvarande en fråga, som jag vidrörde, och dervid gått djupare i detalj än jag tillåtit mig. Jag har icke här sysselsatt mig med något annat än det sätt, på hvilket Kongl. Kommers-kollegium behagat behandla frågan om upprättandet af ett förslag till återbesättande af en konsulsbefattning. Jag får då nämna, att saken i sitt sammanhang förhåller sig sålunda: Stockholms Handels- och Sjöfartsnämnd hade i medlet af December förordat en person, som nämnden ansåg kunna vid tillsättningen af en konsulsbefattning ifrågakomma. Sedan nämndens yttrande var afgifvet, ingingo upplysningar af den beskaffenhet, att nämnden ansåg sig böra återkalla sitt förord. Denna återkallelse ingick till Kommers-kollegium den 31 December. Då jag i går inställde mig i Utrikes-departementet, fick jag af registratören följande upplysningar: att Kommers-kollegium uppfört på förslag den person, för hvilken Handels- och Sjöfartsnämnden *återkallat sitt förord*; att Kollegii förslag inlemnades till Utrikes-departementet den 10 Januari, eller tio dagar senare än Sjöfartsnämndens återkallelse blef af Kommers-kollegium känd; och att handlingarne funnos hos Hans Excellens Utrikesministern, hvadan jag icke kunde få se dem. Jag kunde följaktligen icke ega någon kännedom om, huruvida Kollegium upptagit Sjöfartsnämndens yttrande eller ej. Då nu Hans Excellens derom upplyst, så vill jag blott tillägga att i den omständigheten, att Handels- och Sjöfartsnämnden i Göteborg och vederbörande auktoriteter i Norge förordat en person, icke ligger något bevis för att Handels- och Sjöfartsnämndens i Stockholm återkallelse icke skulle varit fullt befogad. Hade Sjöfartsnämnden i Göteborg och de Norska auktoriteterna haft sig bekant hvad Handels- och Sjöfartsnämnden i Stockholm inbemtat, så hade sannolikt äfven de återkallat sitt förord. Då en myndighet skall afgifva yttrande i en dylik fråga får det icke tagas så strängt juridiskt, som skulle man med vittnen och andra dylika bevisningsmedel behöfva styrka sitt yttrande, utan det bör anses såsom en opinionsyttring, och om då en nämnd, som utgöres af tio personer, enhälligt besluter vidtaga ett steg som det nu ifrågavarande, så är det icke angenämt att se samma person som yttrandet gäller uppförd på förslag och rekommenderad af Kommers-kollegium samt här höra Hans Excellens Utrikesministern förklara att han "icke anser den (återkallelsen) graverande för den aktade tjänstemannen".

I afseende å hvad jag yttrat angående den viktiga frågan om lotsning i Öresund, så har jag nu med nöje erfarit, att Hans Excellens ämnar återkomma till densamma då den passerat Konstitutions-Utskottet. Han motser således att Konstitutions-Utskottet skall upptaga frågan, och jag hoppas det. Men anledningen, hvarför jag

nu vidrörde denna ledsamma fråga är, att bruket inom denna Kammare medgifver, att vid remissen af den Kongl. propositionen om statsverkets behof hvarje Kammarens ledamot må uttala sig i de frågor han anser böra vidröras, hvaremot vid behandlingen af dechargebetänkandet det icke anses rätt att vidröra andra frågor än som i sagda betänkande kunna vara upptagna. Det var detta förhållande som gjorde, att, i fall dechargebetänkandet icke vidrörde lotsfrågan, jag ansåg det vara riktigt att icke nu med tystnad förbigå densamma.

Hvad vidare Hans Excellens behagade yttra, att han icke hade sig bekant att lotsningen i Öresund blott på ett ofullständigt och föga tillfredsställande sätt af danskarne upprätthölls, samt att Hans Excellens icke sett någon underdånig skrifvelse med klagomål öfver lotsningen i Öresund, så vill jag visst icke bestrida dessa uppgifter, och jag finner denna obekantskap med förhållandena både möjlig och beklaglig. Men jag tror dock, att, om Regeringen velat taga närmare kännedom om dessa beklagliga förhållanden, så kunde hon hafva gått till väga såsom andra makter i likartade fall bruka, nemligen att sända en örlogsman till platsen för att på stället taga kännedom om hvad der tilldrager sig. Skulle det hafva ansetts förnärmande för Danmark att sända en svensk örlogsman till Sundet, så hade den ju kunnat lemna kanonerna hemma, ty det var ju endast fråga om att på stället föra en pålitlig journal. Man hade då sluppit här höra, att alla anledningar till klagomål saknades, änskönt hvar man visste att lotsningen i Öresund icke blifvit af danskarne på ett nöjaktigt sätt bestridd. Man har sig nog samt bekant, att den icke kunnat på ett tillfredsställande sätt upprätthållas med det fåtal personer, som dertill varit employerade. För öfrigt har man öppet förklarat från dansk sida, att man ansåge lotsningen såsom ett näringsfång för danska undersåter och icke såsom ett åliggande för Danmark.

Efter den förklaring Hans Excellens behagat afgifva, hyser jag den förhoppning, att vi skola kunna få återkomma till denna fråga, sedan den blifvit af Utskottet behandlad och utredd.

Herr Statsrådet Bergström: Herr vice Talman! Kammaren torde benäget ursäktas, att jag ännu en gång tager till ordet. Jag finner mig dock dertill uppfordrad af hvad Herr Wallenberg sist yttrade och vill dels rätta en villfarelse, hvori Herr Wallenberg synes stadd i fråga om meddelande af förlagslån, dels ock visa det opraktiska i hans förslag att öfverlemna förvaltningen af förlagslånefonden till Riksbanken.

Det förhåller sig icke så, som Herr Wallenberg förmenar, att Kommers-kollegium beviljar lån från ifrågavarande fond; utan rättigheten dertill tillkommer Kongl. Maj:t. Detta är också det riktiga, enär antagas måste, att Kongl. Maj:t eger den största öfverblicken öfver landets näringslif. I den mån ansökningar om erhållande af förlagslån inkomma, varda de remitterade till Kommers-kollegium, som, efter hvarje års slut, inkommer med underdånigt utlåtande öfver samtliga under det nästförflutna året inkomna låneansökningar. Derefter prövas ärendet i sin helhet af Kongl. Maj:t, som emellan

de särskilda lånesökande fördelar hvad som är disponibelt till utlåning. Kommers-kollegii åtgärd inskränker sig således till afgifvande af utlåning och att, sedan Kongl. Maj:ts beslut fallit och blifvit Kollegium delgifvet, emot skuldebref utlemna de beviljade försträckningarne. Hvad som nu, efter afskaffande af den förra diskonteringen, återstår af manufaktur-diskontens verksamhet föranleder endast en expedition hvarje år; och komme den än att alldeles upphöra, möjliggör sådant icke indragning af Kommers-kollegium. Utlåtande i ett enda mål väger icke så tungt i göromålens vägsål, att afskaffande eller fortfarande af skyldigheten att afgifva detta utlåtande har någon betydelse med afseende på Kollegii vara eller icke vara. Deremot föranleder upphörande af diskonteringen att, såsom ock Kollegium föreslagit, flera befattningar inom manufaktur-diskontkontoret kunna, i mån af nuvarande tjänstinnehafvares afgång, indragas.

Herr Wallenberg föreslog vidare, att förvaltning af förlagslånefonden måtte öfverlemnas åt Riksbanken. Jag måste bekänna att jag sjelf en gång tänkt något i den riktningen och äfven i ämnet samrådt med en af Herrar Fullmäktige i Riksbanken; men jag fann genast, att denna tanke icke var värd att fullföljas. Kongl. Maj:t eger nemligen dispositionsrätt öfver ifrågavarande fond och kan icke gerna afsäga sig denna rätt. Detta skulle deremot blifva en följd af fondens öfverlemnande till Riksbanken, på hvars styrelse och förvaltning Kongl. Maj:t, enligt rikets grundlagar, icke eger något inflytande.

Det kan sägas och har äfven af Herr Wallenberg blifvit sagdt, att det för landets näringar är ligkiltigt, om de två millioner Riksdaler, hvartill fonden uppgår, fortfarande användas eller icke användas för understödjande och befrämjande af dessa näringar. Jag bör dock upplysa, att de lån, som från fonden beviljas, uppgå till icke obetydliga belopp. Lån ända till 60,000 R:dr, ja till 100,000 R:dr. hafva stundom kunnat lemnas. Det har funnits godt att kunna med dylika lån understödja en ny uppblomstrande industri, t. ex. tillverkningen af pappersmassa. I öfrigt upprepar jag hvad jag i mitt första anförande yttrade, nemligen att jag principiellt icke har något emot, att förlagslånefonden indrages. Riksdagens Revisorer hafva hemställt, att äfven denna del af manufaktur-diskontfondens verksamhet måtte upphöra. Vid föredragning af denna berättelse få Riksdagens ledamöter tillfälle att uttala sina åsikter i frågan; hvilka uttalanden jag med desto större intresse emotser, som inom Riksdagen finnas flera ledamöter, hvilka i egenskap af industri-idkare undfått lån från ifrågavarande fond. Jag skall med uppmärksamhet åhöra allt hvad som kommer att yttras i denna fråga.

Herr Wallenberg: Herr Civilministern har förklarar sig "principiellt" för en sådan förändring som skulle göra Kommers-kollegium öfverflödigt, men om jag rätt uppfattade, endast under vilkor och förbehåll att ett nytt regerings-departement inrättades. Enligt min åsigt kunna Kommers-kollegii sysselsättningar dels på andra fördelas, dels helt och hållet bortfalla. Herr Civilministern har för oss beskrifvit det som jag hade mig bekant, att Regeringen behandlade

förlagslånen. Nog förefaller det litet besynnerligt att nu för tiden tänka sig att Kongl. Maj:t skall behöfva sitta i Rådet såsom ordförande i en bankdirektion, hvilken beviljar lån. Vore dessa lån afsedda såsom understöd, då stora olyckor inträffat, så vore det en annan sak; men nu är det en affärsverksamhet, från hvilken Regeringen borde anse sig lycklig att blifva befriad, fast heldre som dessa lånetransaktioner icke äro af någon betydelse för landets näringslif. Visserligen har Herr Civilministern behagat yttra, "att det har funnits godt, att kunna med dylika lån understödja en ny uppblomstrande industri, t. ex. tillverkningen af pappersmassa." Jag kan icke godkänna detta argument såsom någon bevisning för behofvet att fortsätta denna förlagslånerörelse. Jag har icke föreslagit, att denna fond skulle till Riksbanken öfverflyttas; det var blott Riksbankens förlag till manufaktur-diskonten, som jag ansåg att Riksbanken kunde sjelf utlåna till näringarne. Men som förlagslånerörelsen är ytterst obetydlig, så kan den lika väl upphöra som andra lånegrenar upphört, t. ex. städernas fastighetsbelåning har upphört, och de, som redan erhållit lån, blefvo icke störda i den jemna afbetalningen, hvaremot nya lån icke vidare beviljades. På samma sätt kan det tillgå med ifrågavarande förlagslån och, då medlen tillhöra staten, kan man nog för den summan finna ändamålsenligare användning, utan att hvarken Regeringen eller Kommers-kollegium behöfva vidare besväras med utlemnande af förlagslån af allmänna medel till enskilde.

Öfverläggningen förklarades härefter slutad och den Kongl. propositionen jemte yttrandena hänvisades till Stats-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till ett Tillfälligt Utskott Herr *Sundells* den 20 dennes bordlagda motion, N:o 2, angående nedsättning af kontrollstämplingsafgiften för guld-, silfver- och tennarbeten.

Föredrogs och hänvisades till ett Tillfälligt Utskott Herr *Carlsons* den 21 dennes bordlagda motion, N:o 3, angående åtgärders vidtagande för skyndsamt offentliggörande af Kamrarnes förhandlingar i sammandrag.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr *Thyselii* den 21 dennes bordlagda motion, N:o 4, angående rätt för egare af skattejord att fritt förfoga öfver derå växande ekskog samt master och storverksträd.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr *Nordenfelts*, *Leonard Magnus*, den 21 dennes bordlagda motion, N:o 5, angående bergverkstiondens afskaffande.

Herr Wallenius: Jag får vördsamt anhålla om 14 dagars ledighet från riksdagsöromålen.

Denna anhållan bifölls.

Upplästes ett af Herr *Storckenfeldt* ingifvet memorial af följande lydelse:

Jag anhåller vördsamt om 3 veckors permission att beräknas från den 30 dennes.

Den 24 Januari 1874.

Carl Storckenfeldt.

Jemväl härtill gaf Kammaren sitt samtycke.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 1 e. m.

In fidem
O. Brakel.
